

UKIUMOORTUMIK NALUNAARUSIAQ 2018

TILIOQ AALLAANNAQAAQ

ÅRSBERETNING 2018

TILIOQ SØSÆTTER KAJAKKEN

Kolofon

Saqqummersitsisoq Udgiver: Tiliq 2019

Allaaserinnittoq aaqqissuisorlu **Tekst og redaktion:** Paninnguaq Fleischer-Lyberth, Christina Johnsen, Oline Inuusuttoq Olsen og Anna Ida Hallgaard Jonsson

Assit **Foto:** Tiliq, Dortheivalo, SakteKino, Joakim K. E. Johansson

Ilusilersuisoq **Grafisk Design:** irisager.gl

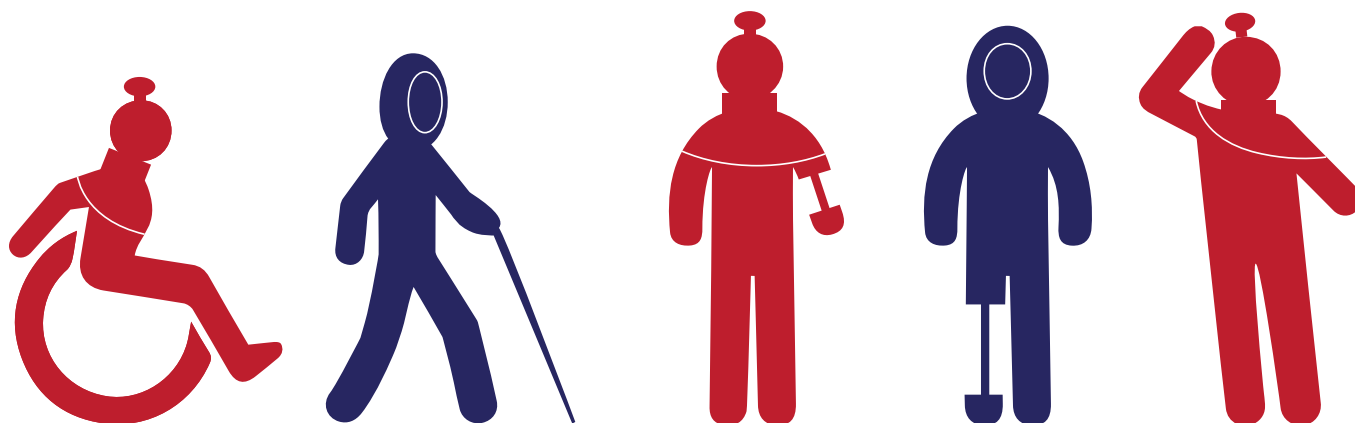

IMARISAA

4	Siulequtsiineq
5	Siulequt
6	Tilioq pillugu
10	Ukioq qaangiutereersoq
12	Sammisat
20	Innuttaasunit saaffiginnissutit
22	Tusarniaanerit
23	Attaveqaqatigiinneq
26	Tiliumut tapiissutit
28	Misilittakkat pingaarutillit
31	Innersuussutit nalinginnaasut
33	Ukiut aggersussat – Tiliumit suliniuteqarnikkut qitiutitat
37	Tiliup allattoqarfia

INDHOLD

4	Introduktion
5	Forord
6	Om Tilioq
11	Året der gik
12	Aktiviteter
20	Borgerhenvendelser
22	Høringer
23	Kommunikation
26	Støtte til Tilioq
28	Vigtige erfaringer
31	Generelle anbefalinger
33	Årene der kommer – Tilioqs strategiske fokuspunkter
37	Tilioqs sekretariat

Siulequtsiineq

Inatsisartut inatsisaat nr. 1, 29. maj 2017-imeersumi §8 naapertorlugu, Tilioq ukiut tamaasa suliffeqarfini pillugu ukiuootumik allaganngorlugu nalunaarusiortassaaq. Nalunaarusiaq Inuit Innarluutillit illersuisuata nittartagaani tamanut saqqummiunneqartassaaq. Nalunaarusiaq Naalakkersuisunut, Inatsisartunut kommuninullu nassiunneqartassaaq, nittartagatsinnullu tilioq.gl-ikkut kikkunnut tamanut atuarneqarsinnaasunngorlugu saqqummiunneqartassalluni.

Ukiuq ilivitsaq pisoqarfiulluortorlu pillugu ukiuootumik nalunaarusiaq una Tiliuut siullerpaamik nalunaarusiarineqarpoq. Matumani Tiliuup suliniutigisimasai assigiinngitsut, suliniutit suut peqataaffigisimanerivut ukiunilu aggersussani periusissavut pilersaarutivullu pillugit ilaatigut atuarnissannut periarfissaqasaaatit. Atuarluarina.

Introduktion

I henhold til §8 i lov nr. 1 af 29. maj 2017 om Handicaptalsmand skal Handicaptalsmandsinstitutionen hvert år udarbejde en skriftlig beretning om sin virksomhed. Den skal sendes til Naalakkersuisut, Inatsisartut samt kommunerne og gøres offentlig tilgængelig på vores hjemmeside tilioq.gl.

Denne årsberetning er Handicaptalsmandsinstitutionen Tilioqs første, som dækker over et helt og meget begivenhedsrigt år. Du vil her få mulighed for blandt andet at læse om de forskellige aktiviteter, Tilioq har afholdt, hvilke aktiviteter vi har deltaget i og hvilke strategier og planer vi har for de kommende år. Rigtig god læselyst.

*Anders Meilvang,
NIIK-imi siulittaasoq Tiliuup
peqatigiiffinnut
isumasioqatigiisitsinerani
peqataasoq*

*Anders Meilvang,
formand for NIIK til
Tilioqs foreningsseminar*

Siulequt

Naak Tilioq 2017-ip naanerani pilersinneqaraluartoq, aatsaat 2018-imi aallartilluarpugut. Ukioq pissanganarluni, pisoqarfiulluarlunilu ulapaarfiulluinnarpoq.

Suleqatigisassannik pikkorilluinnartunik, piginnaasaqarluartunik annertuunillu suliniuteqartartunik 2018-ip ingerlanerani atorfinitsitsivunga. Allaffipput ammarparput suleriaqqinnissat-sinnullu suikkaasumik pilersaarusiortuta.

Tiliumit nunatsinni innarluutillit peqatigiiffiit 2018-imi siullerpaamik isumasioqatigiitsivugut, inunnullu innarluuteqartunut tunngasunik suliaqartartunut, politikernut, inuit innarluutillit pillugit peqatigiiffinut, soqutigisaqartunut il.il. 60-it sinnerlugit amerlassuseqartunut ataatsimeersuartitseqqaarpugut. Isumasioqatigiitsineq ataatsimeersuartsinerlu novembarip affaa siullermi ingerlanneqarput, Isumaginninnermik aqutsisoqarfimmit aaqqissuunneqartumik Sisimiuni tamatuma nalaani aamma isumasioqatigiittoqarpoq.

Inuit innarluutillit tapersorsorneqartarnissaannut inatsisissatut siunnersuummut 2018-imi tusarniaasoqarnerani sukumiisumik annertuumillu akissuteqaasiarpugut, inatsisissatut siunnersuut inatsisartut upernaakkut ataatsimiinnerminni suliaaraat. Inatsisissatut siunnersuut tamanna sivisuumik utaqqisimavarput assullu erinigisimallugu. Inatsissaq tamanna nutaaliaavoq Naalagaaffit Peqatigiit inuit innarluutillit pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissutaannik aallaaveqarluni.

Ukioq 2019 maanna ingerlallualereerpoq, ilisimasavut misilit-takkavullu annertusiniikuupput, attaveqarfigisartakkavullu amerlanerulernikuupput. Annertunerusumik angusaqarluarusussuseqarnerulemikuuvugut pilersaarutivullu amerlanerulernikuullutik. Ukiumi aggersussami pissanganartunik amerlaneruninik suliniuteqarnissarput qilanaaraarput. Suliniutissavullu iluaqutigillugillu nuannariumaassagitit neriuutigaarput.

Inussiarnersumik inuulluaqqusillunga

Christina Johnsen

Forord

Selvom Tilioq blev etableret i slutningen af 2017, var det først i 2018, vi kom rigtigt i gang. Det har været et virkeligt spændende, begivenhedsrigt og travlt år.

I løbet af 2018 fik jeg ansat et rigtig godt team af dygtige, kompetente og flittige medarbejdere, der alle ydede en kæmpe indsats. Vi fik åbnet vores kontor og fik lavet en solid plan for vores videre arbejde.

2018 var også året, hvor vi afholdt Tilioqs første seminar for de grønlandske handicapforeninger og en stor konference for over 60 fagfolk, politikere, handicapforeninger, interessenter mv.. Seminaret og konferencen blev afholdt i første halvdel af november, hvor Sisimiut også dannede rammen for et seminar arrangeret af Socialstyrelsen.

2018 var også året, hvor vi fik lavet et stort og fyldestgørende høringssvar til det vigtigste lovforslag, der skulle behandles under forårssamlingen. Nemlig lovforslaget om støtte til personer med handicap. Et lovforslag som vi har ventet længe på og som vi i den grad har glædet os til. En ny og moderne lov der tager afsæt i FN's handicapkonvention.

2019 er i fuld gang. Vores viden og erfaringer er blevet større. Vores netværk er blevet større. Vores ambitioner og planer er også blevet større. Vi glæder os til endnu flere spændende aktiviteter i året, der kommer. Og vi håber, at du også får glæde og gavn af vores aktiviteter.

Med venlig hilsen

Christina Johnsen

Tilioq pillugu

Inuit innarluutillit illersuisuat siullerpaaq

Christina Johnsen Kalaallit Nunaanni inuit innarluutillit illersuisuattut siullerpaavoq. Atorfimmut atorfinittussatut 2017-imi septemberip naalernerani toqqarneqarpoq, 2017-imi novemberip aallaqqaataani sulilerluni. Christina polititit ilinniarsimasutut tunuliaqutaqarpoq, Nunattalu Politiivini kingusinnerusukkullu Jyllandip avannaavata politiviini 1994-imiit 2013 tikillugu sulinkuulluni. Tamatuma saniatigut Aalborg Universitetimi inatsisilerit tuutut, cand. Jur.-tut ilinniagaqarpoq, Qeqqata Eqqartuussiveqarfianilu eqqartuussisutut atorfeqarnikuulluni. Christina Qeqqata Kommuniani inatsisilerinermut siunnersortitut aamma atorfeqarnikuuvoq, eqqartuussinernilu illersuisutut akuerisatut allagartaqarluni. Christina Sisimiormiuuvoq, inooqatinilu qitornatik marluk najugaqatigaat.

Christina Nunatsinni pisinnaatitaaffiit pillugit ilisimasassanik innuttaasunut siammarterinissamik qitiutitsilluni sulivoq. Christinap sulinermini innuttaasut inatsisitigut isumannaatsumik atugassaqtinnissaat, kikkullu tamarmik inooqataanikkut, aningaasaqarnikkut, politikikkut, peqqissutsikkulluunniit qanorluunniit tunuliaqutaqaraluarpata naapertuilluartumik pineqarnissaat kiisalu inuit ataasiakkaat pissuserisaannik ataqinninnermik takutitsisoqartarnissaa pingaartarivai.

Tiliup inatsisitigut toqqammavia suliassaalu

Inuit innarluutillit illersuisuat, Inuit Innarluutillit illersuisuat pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 1, 29. maj 2017-imeersumi §8 naapertorlugu, sulivoq. Inuit innarluutillit illersuisuat inatsimmiittut naapertorlugit, inuit innarluutillit pisinnaatitaaffii pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaat aallaavigalugu, inuit innarluutillit pisinnaatitaaffiisa soqutigisaasalu qulakkeernissaannut siuarsaaviginissaanullu suliaqassaaq, kiisalu inunnut innarluutilinnut inuiaqatigiinni atugassarititaasut pillugit qitiutitsillunilu ilisimatitsisassalluni.

Inuit Innarluutillit illersuisuat kinaassutsimik uppenarsaatinik takutsisnermigut amma eqqartuussivimmit aalajangiiffigineqaaqqaanngikkaluartunik killilersorneqarnanilu inuit innarluutillit najugaanut imaluunniit uninngaarfiinut, sungiusarfiinut, suliffiinnut assigisaannullu isersinnaatitaavoq. Inuit Innarluutillit Illersuisuat inuit ataasiakkaat pillugit aalajangiisnaatitaanngilaq, taamaallaallu atukkat nalinginnaasut pillugit oqaaseqaateqarsinnaatitaalluni.

Om Tilioq

Den første Handicaptalsmand

Christina Johnsen er Grønlands første Handicaptalsmand. Hun blev udnævnt til posten i slutningen af september 2017 og blev ansat den 1. november 2017. Christina har en fortid hos politiet, hvor hun var tjenestegørende ved Grønlands politi og senere ved Nordjyllands politi fra 1994 til 2013. Hun har også en cand.jur. fra Aalborg Universitet og har også været kredsdommer ved Qeqqata Kredsret. Derudover har Christina arbejdet som juridisk konsulent ved Qeqqata Kommunia, og har en autorisation som offentlig forsvarer ved domstolene. Christina kommer fra Sisimiut, hvor hun nu bor med sine to børn og samlever.

Christina har i sit arbejde fokus på at udbrede viden om rettigheder blandt Grønlands indbyggere. Ligeledes er borgernes retssikkerhed og at alle behandles retfærdigt, uanset social, økonomisk, politisk, helbredsmæssig baggrund, samt at der udvises respekt for det enkelte individ, mærkesager for Christina.

Tilioqs lovgrundlag og opgaver

Handicaptalsmanden arbejder efter Inatsisartutlov nr. 1 af 29. maj 2017 om Handicaptalsmand. I henhold til loven skal Handicaptalsmanden arbejde på at sikre og fremme rettigheder og interesser for personer med handicap med udgangspunkt i FN's handicapkonvention, samt rette fokus på og informere om vilkår i samfundet for personer med handicap.

Handicaptalsmanden har mod forevisning af legitimation og uden retskendelse fri adgang til offentlige institutioner, hvor personer med handicap har bopæl eller ophold eller udfører træning, beskæftigelse eller lignende. Handicaptalsmanden kan ikke træffe afgørelser i enkeltsager, men kan alene komme med udtalelser om generelle forhold.

*Inuit innarluutillit illersuisuat
Handicaptalsmanden Christina Johnsen*

Inuit Innarluutillit illersuisuata suliassai pingaarnertit ilaatigut ukuupput:

- Inuit innarluutillit pisinnaatitaaffii naammagittaalliuteqarsinnaanerilu pillugit siunnersuullunilu ilitersuisassaaq
- Inuit innarluutillit pisinnaatitaaffii pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaat naapertorlugu, inuit innarluutillit inatsisitigut sullinneqarneritigullu qulakkeerinninnissaaq
- Nunatsinni inuit innarluutillit atugaat pillugit nalilersuinissaaq
- Nunatsinni inuit innarluutillit atugaat pillugit paasissutissanik katersinissaaq ingerlatiseqqiinnissarlu
- Inuit innarluutillit atugassarititaannik pitsanngorsaataa-sussanik suliniutaasinnaasunik siunnersuusiornissaaq
- Nunatsinni inuit innarluutillit atugassarititaat pillugit qulakkeerneqarnissaaq siuarsaavigineqarnissaaq pillugit, Nunatsinni inuit innarluutillit peqatigiiffiinik suleqateqarnissaaq

Taaguut ilisarnaallu

Oqaaseq Tilioq isumaqarsinnaavoq ikinngut aammali oqqersuisoq. Oqqersuisup isumaa, Inuit Innarluutillit illersuisoqarfiata taaguutissaanut toqqaanermi toqqammavigineqarpoq, inunnut innarluutilinnut illersuisup allat sinnerlugit allanulluunniit oqariartuuteqartarmat.

Nuka Møllerip atuakkiaani ”Kalaallit Aqqi – Grønlandske personnavne” –mi taaguut Tilioq nassaarineqarpoq, inuit innarluutillit illersuisuatalu taaguutissatut tamanna toqqarpaa.

Tiliumit qaannat marluk ilisarnaatitut atorineqarput, qangaanerusoq paartup nalunaarutinik allakkanik ingerlatiseqqiisarnera, taaguutip Tiliup oqqersuisuulluni suliassaasa isumaanik aamma ersersitsivoq.

Handicaptalsmandens overordnede opgaver er blandt andet, at:

- Rådgive og vejlede personer med handicap og deres pårørende om deres rettigheder og klageadgang
- Rådgive og vejlede offentlige og private institutioner
- Sikre lovgivning og praksis omkring personer med handicap i henhold til FN's handicapkonvention
- Vurdere forhold for personer med handicap i Grønland
- Indsamle og formidle information om personer med handicaps forhold i Grønland
- Foreslå tiltag der styrker personer med handicaps vilkår
- Samarbejde med de grønlandske handicapforeninger om at sikre og fremme personer med handicaps vilkår i Grønland

Vores navn og logo

Ordet Tilioq kan betyde ven, men det kan også betyde sendebud. Det er netop sendebudsbetydningen, som er grundlaget for valget af navnet til handicaptalsmandsinstitutionen, da en talsmand netop taler på vegne af andre og til andre.

Navnet er fundet i bogen ”Kalaallit Aqqi – Grønlandske personnavne” af Nuka Møller og er valgt af Handicaptalsmanden selv.

Logoet afspejler navnet Tilioq. De to kajaker som udgør logoet, symboliserer det at overleve meddelelser eller breve som tidlige tiders ”paartooq”, og understreger navnets sendebudsbetydning.

Anguniagassatut takorluukkat, naammasserusutat, Tiliumi naleqartitat

Naammasserusutat

Tiliup Inuit innarluutillit pisinnaatitaaffiisa maleruarneqarnissaat sulissutigivaa, taamaalillutik inuit innarluutillit inuit allat naligalugit ataqqinartumik inuuneqarsinnaaniassammata. Tilioq inuit innarluutillit oqariatuutaasa tusaaneqarnissaat qulakkeerniarlugit aamma atugai pillugit inuiaqatigiinni oqallinnermi peqataatitserusussuseqartumik aallaaveqarluni peqataasarpoq.

Anguniagassatut takorluukkat

Inuit innarluutillit pisinnaatitaaffii pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaanut inuiaqatigiit malinnittut.

Naleqartitat

Tiliup inuit innarluutillit inuiaqatigiinni atugassarititaannik pisinnaatitaaffiinillu siuarsaanermik suliaqartarnermini **peqataatitserusuttuovoq, ataqqinnittoorusuppoq uppernassuseqarusullunilu.**

Sulinitisinni sutigut tamatigut **peqataatitsarnissarput** pingaartittarput. Assigiinngisitaartumik ilisimasaqassutsikkut toqqammavileeqataarusulluta, inuit innarluutillit, sulisut soqutigisaqartullu attuumassuteqartut ulluinnarni unammilligassat siumortagaat pillugit qanoq isumaqarnerinik tusagaqarnissarput pingaartittarput. Inuiaqatigiinni oqallinnermi tusaaneqarnissaat qulakkeerniarlugu, inunnik innarluutilinnik peqataatitsinissarput suleqateqarnissarpullu immikkut pingaartipparput.

Inuit innarluutillit atugarisaannik pisinnaatitaaffiinillu ilisimasaqarneq allannguissamut toqqammaviuvoq. Nalunaarutitta **uppernartuunissaat** Tiliomit pingaartipparput, taamaammat suliatinnut tamanut tunngatillugu ilisimasaqassutsimik tunngaveqartumik periuseqartarpugut.

Tiliomit sulinnermi **ataqqinninneq** pingaartipparput. Tassa inunut **ataasiakkaanut ataqqinninneq** aamma kikkut tamarmik inuiaqatigiinnut tapersiinnaaneritut upperinninneq, kiisalu suleqatigisatsinnut inuiaqatigiinnullu attaveqatigiinnermi **ataqqinnittumik** pissuseqartarnissaq pingaartillugu. Taamaasilluta inuit ataasiakkaat inuiaqatigiillu ataqqinnittumik naapis-savavut.

Vision, mission, værdier i Tilioq

Mission

Tilioq arbejder for, at personer med handicaps rettigheder bliver overholdt, så de kan leve et værdigt liv på lige fod med alle andre. Med en inddragende tilgang taler Tilioq personer med handicaps sag i samfundsdebatten for at sikre, at personer med handicaps stemmer bliver hørt.

Vision

Et samfund der efterlever FN's konvention om rettigheder for personer med handicap.

Værdier

Tilioq vil være **inddragende, respektfuld** og **troværdig** i sit arbejde for at fremme personer med handicaps vilkår og rettigheder i samfundet.

Vi lægger vægt på at have en **inddragende** tilgang i alt vort arbejde. Vi vægter at høre personer med handicap, fagpersoner og relevante interessenters syn på de udfordringer, de møder i deres hverdag, for på denne måde at skabe et nuanceret vidensgrundlag. Vi lægger specielt vægt på at inddrage og samarbejde med personer med handicap for at sikre, at deres stemmer bliver hørt i samfundsdebatten

Viden om personer med handicaps vilkår og rettigheder er byggesten til at skabe forandring. Hos Tilioq lægger vi vægt på, at vores udmeldinger er **troværdige** og derfor er en videnbaseret tilgang en rettesnor for al vores arbejde.

Respekt betyder to ting i Tilioqs arbejde. **Respekt** for det enkelte individ og troen på, at alle kan være med til at bidrage til samfundet, samt en **respektfuld** tilgang i vores samarbejde og kommunikation med det omkringliggende samfund. På denne måde vil vi møde både det enkelte menneske og samfundet med respekt.

Ukioq qaangiutereersoq

8-18. januaari Isumassarsiorluni ilisimasasanillu katersiniarluni Danmarkimiinneq

19. februaari Tiliup pisortatigoortumik ammaanersiortinneqarnera

6-8. aprili Inuit Pisinnaatitaaffiit Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivisa ataatsimiinnerannut peqataaneq

16. maaji Ataatsimuussuseq pillugu pisuttuaqatigiinneq. Pisuttuaqatigiinneq. Maaji Nuannimut atatillugu Tiliumit aaqqissuunneqarpoq

20.-24. Aggusti Inuit innarluutillit kattuffiit/peqatigiiffiit, Nunat avannarliit Siunnersuisooqatigiivinit, kiisalu Rådet for Nordisk Samarbejde om Funktionsnedsættelse (Piginnaasatigut kinguarsimaneq pillugu nunat avannarliit suleqatigiinnerit siunnersuisooqatigiinnut) oqallissaarutissiamik saqqummiineq aammalu 'Stöd och service utifrån behov och rättigheter – oavsett var man bor' (Pisariaqartitat pisinnaatitaaffiillu tunngavigalugit ikorfartuineq sullissinerlu – sumi najugaqarneq apeqqutaatinnagu) qulequtaralugit ataatsimeersuaqataaneq

17. Oktobari Tiliup Qeqqata Kommuniatalu suleqatigiillutik sulilersitsinissamut suliniutaat

4. novembari Nuummi oqallinnertalimmik ataatsimiinneq

8. novembari Sisimiuni oqallinnertalimmik ataatsimiinneq

9-11. novembari Tiliup inatsisitigut piumasarisaasoq naapertorlugu ataatsimiisitsinera, Isumasioqatigiinneq ataatsimeersuarnerlu – Innuttaasut nakussarnissaannut suliniut, Illoqarfinit nunaqarfinnut pisinnaatitaaffinnik paasitsiniaaneq.

3. decembari Naalagaaffiit Peqatigiit innunut innarluutilinnut ullorititaat – Sisimiuni pisinnaatitaaffiit pillugit kaffillerneq

23-26. januaari: Naalakkersuinikkut Ataqtigiissaa-risoqatigiit suleqatigiissitat ataatsimeeqataaneq

1. marsi Anna Ida H. Jonssonip atorfinitsinneqarnera

1. maaji Paninguaq Fleischer-Lyberthip atorfinitsinneqarnera

1. juni Elisa Boassenip allaffimmiuunertut atorfinitsinneqarnera

24. septembari Mai Mercadomit, meeqqanut isumaginnikkullu ministerimit kiisalu Naalakkersuisumit Doris J. Jensenimit pulaartoqarneq

8.-14. oktobari Innunut innarluutilinnut sapaatip akunnerititaq 41

2-3. novembari Inuit Pisinnaatitaaffiit Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivisa ataatsimiinnerannut peqataaneq

6-7. novembari Isumaginninnermik Aqutsisoqar-fimmi Ineriartortitsinermut siunnersuisooqatigiivini Inuit innarluutillit pillugit inatsisitaassaq pillugu ataatsimeeqateqarneq

25. novembari Inuit Pisinnaatitaaffiit Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivisa Katuami aaqqissuussaanni, naligijinneq assigiimillu pineqarneq pillugit oqallissaarummik saqqummiussineq

10-23. decembari PISINNAATITAFFIIT ILISIMALIKKIT! – facebook-imi pisinnaatitaaffiit pillugit paasitsiniaaneq

12. decembari Sulilersitsiniaanermik suliniummut soqtigisaqatigiit wokshopperlulik ataatsimeeqatigiinnerat

Året der gik

Sammissat

Inunnut innarluutilinnut illersuisoqarfiup atuunnerani ukioq siulleq ulapaarfiuvoq. Tiliup peqataaffiginikuusai suliaqarfiginikuusaalu paasisaqarfigilaarsinnaavatit.

Innarluutit pillugu sammisaqarnerit – Nunatsinni nunanilu allani attaveqarfinni

Tiliupit Kalaallit Nunaanni inuit innarluutillit atugassarisaat pisinnaatitaaffisalu politikikkut inuiaqatigiinnilu qitiutinneqar-nissaat 2018-imi sulissutigineqarput, kiisalu nunanik avannarler-nik suleqateqartarnerput aqutugalugu Kalaallit Nunaata nunar-suaq tamakkerlugu inuit innarluutillit pillugit politikikkut sulia-qarnermi peqataatinneqalernissaanut Tilioq sulissutigineqarput. Inuit innarluutillit illersuisuat aaqquissuusanut peqataasarner-mini oqallissaaraluni saqqummiussisarput.

Isumaginninnermik suliasaqarfik pillugu sammisaqarluni ataatsimeersuarnermut peqataaneq

Ilulissani Hotel Arcticimi Naalakkersuinikkut Ataqatigiissaariso-qatigiit ulloq 24. Januaari 2018-imi ataatsimeeqatiginerannut atatillugu isumaginninnermik suliasaqarfik pillugu sammisa-qartitsilluni ataatsimeersuarnermut inuit innarluutillit illersui-suat peqataavoq. Borgmesterit Naalakkersuisullu tamarmik pe-qataapput, taamatuttaaq atorfilltatt arlallit, Kalaallit Nunaanni Nakorsaaneq aamma Meeqqat Illersuisuat peqataapput. Inuit innarluutillit illersuisuat marlunnik oqallissaarinertalinnik saqqummiussaqqarpoq, saqqummiunneqartut tassaallutik "Ilisarnaatit, unammilligassat inunnullu innarluutilinnut aporfiiit, Inuit innarluutillit pisinnaatitaaffii pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaanut naleqqiullugu sammiveqartoq" kiisalu "Inersimasut atugarliortut".

Inuit Pisinnaatitaaffiinut Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivi

Inuit innarluutillit illersuisuat Inuit Pisinnaatitaaffiinut Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivinut alaatsinaattutut ataatsimee-qataasartutut 2018-imi inissinnikuuvoq, siunnersuisooqatigiillu ataatsimiinnerini peqataasarluni. Taamatut peqataasarnermi inuit pisinnaatitaaffinik soqutigisaqarlutik suliaqartunik attave-qateqalernissamut aamma pisinnaatitaaffiit oqallisigineqartil-lugit inunnut innarluutilinnut tunngasunik oqallisiginnittoqartar-nissaanut ammaassissoqarpoq. Inuit Pisinnaatitaaffiinut Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivi pillugit inatsisissaq 2019-imiit atuutsinneqalerpat, inuit innarluutillit illersuisuat siunnersuisoo-qatigiinni tamakkiisumik ilaasortanngussaaq.

Aktiviteter

Tilioq har haft et travlt 1. år. Her er et indblik i nogle af de aktiviteter, som Tilioq har deltaget i og taget initiativ til.

Handicap på dagsorden – Nationalt og internationalt netværk

Tilioq har gennem 2018 arbejdet for at få sat et politisk og samfundsmæssigt fokus på personer med handicap samt deres vilkår og rettigheder i Grønland samt på at sætte Grønland på det handicappolitiske verdenskort gennem deltagelse i vores nordiske samarbejde. Det har Handicaptalsmanden gjort via sin deltagelse samt ved at holde oplæg til følgende arrangementer.

Deltagelse i temadag om socialområdet

Den 24. januar 2018 deltog Handicaptalsmanden i temadag om socialområdet i forbindelse med møde i Den Politiske Koordinationsgruppe på Hotel Arctic i Ilulissat. Samtlige borgmestre og Naalakkersuisut deltog, ligesom flere embedsfolk, Landslægen, og Børnetalsmanden også deltog. Handicaptalsmanden havde to oplæg, som omhandlede "Kendetegn, udfordringer og barrierer for personer med handicap, set i forhold til FN's handicapkonvention", samt et oplæg om "Udsatte voksne".

Grønlands Råd for Menneskerettigheder

Handicaptalsmanden har i 2018 haft en rolle som observator i Grønlands Råd for Menneskerettigheder og deltager på rådets møder. Denne deltagelse har åbnet op for netværksinitiativer med andre rettighedsinteressenter samt åbnet op for at sætte handicap på rettighedsdagsordenen. Fra 2019 når den nye lov om Grønlands Råd for Menneskerettigheder træder i kraft vil Handicaptalsmanden indtræde som fuldgyldigt og fast medlem af Rådet.

Inuit innarluutillit peqatigiiffiiniq oqallinnertalimmik ataatsimeeqateqarneq

Inuit Pisinnaatitaaffiit Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivi, Isumaginninnermut Inatsisinillu Atuutitsinnermut Naalakkersuisoqarfik aamma Inuit Pisinnaatitaaffiit institutti pingasuitut suleqatigiissuteqarput, tassa Inuit innarluutillit kattuffiisa Inuit innarluutillit pisinnaatitaaffii pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaata nakkutigineqarnissaanut tunngatillugu ilaattinneqarnissaannut peqataatinneqartarnissaannullu qulakkeerrinnissallutik suliniuteqassallutik. Pingasuittut sulinerminni oqallinnertalimmik ataatsimiinnernik Nuummi Sisimiunilu 2018-imi aqqissuussipput Tiliumit peqataaffigineqartunik. Tiliumit nunatsinni inuit innarluutillit kattuffiit attaveqartoqarneranut nukittorsaaniarluni, sumiiffinni ajornartorsiutigineqartartunut, inuit innarluutillit ulluinnarni inuunerminni qanoq misigisaqartarnersut, kiisalu inuit innarluutillit unammilligassarisaartagaannut tunngatillugu immersueqataarusulluni taamatullu Kalaallit Nunaanni inunnut innarluutillinnut isumaqatigiissutip nakkutigineqarnissaanut peqataaniarluni ataatsimiinnernut taakkununga peqataasoqarpoq.

Nordisk velfærdscenterip Sisimiunut tikeraarnera

Sisimiut Nunanit avannarlernerisunit 2018-imi aggustip naalererani tikeraartunik ulikkaarpoq. Nunani Avannarlerni Ministerit Siunnersuisoqatigiivini inuit innarluutillit pillugit suleqatigiinnermut atatillugu inuit innarluutillit kattuffii, Nunat Avannarliit Siunnersuisoqatigiivi (HNR) amma Innarluuteqarneq pillugu nunat avannarliit suleqatigiinnerannut siunnersuisoqatigiit Sisimiunippat. Nunat Avannarliit Siunnersuisoqatigiivisa ataatsimiititsineranni aamma Innarluuteqarneq pillugu HNR-ip ataatsimiititsi-

Rundbordsmøder med handicapforeningerne

Institut for Menneskerettigheder, Grønlands Råd for Menneskerettigheder og Departementet for Sociale Anliggender og Justitsområdet er i et trepartssamarbejde, der omhandler at sikre at personer med handicap og handicaporganisationerne bliver inddraget og deltager i overvågningen af handicapkonventionen. Som en del af samarbejdet afholdt de rundbordsmøder i efteråret 2018, hvor Handicaptalsmanden deltog. Handicaptalsmanden deltog for at styrke Tilioqs netværk til de grønlandske handicaporganisationer, for at få kendskab til de lokale udfordringer, personer med handicap oplever i deres hverdag, samt for at være med til at give input til udfordringerne for personer med handicap og derved deltage i overvågningen af handicapkonventionen i Grønland.

Nordisk velfærdscenter besøger Sisimiut

I slutningen af august 2018 summede Sisimiut af nordiske stemmer. Som en del af det nordiske samarbejde knyttet til Nordisk Ministerråd var Handicaporganisationernes Nordiske Råd (HNR) og Rådet for Nordisk Samarbejde om Funktionshinder i Sisimiut. Tilioq og Handicaptalsmanden var inviteret til at holde oplæg om personer med handicaps vilkår og rettigheder i Grønland til HNR's møde samt til den konference, som blev

Nunani avannarlerni Ministerit siunnersuisoqatigiivisa inuit innarluutillit pillugit suleqatigiisitaasa Tilioq pulaaraat Rådet for nordisk samarbejde om funktionshinder besøger Tilioq

neranut Tilioq Kalaallit Nunaanni inuit innarluutillit atugarisaannik aamma pisinnaatitaaffii pillugit oqallissaarutissamik saqqummiussissatut qaaqquneqarpoq. Nunat avannarliit akimorlugit misilittakkanik sapaatip akunnerani tassani avitseqatigiittoqarpoq, nunani avannarlerni Kalaallit Nunaat pillugu ilisimasaqarnerulertoqarnissaanut Tiliumiit sunniuteqataaffigineqarpoq, Tiliumiillu inuit innarluutillillu atugaasa pisinnaatitaaffiisalu pitsanngorsarneqarnissaanut siunissami sulinissamut aamma suleqatissarsiorfiuvoq.

Katuaq - Naligiinneq

Inuit Pisinnaatitaaffiit Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivisa aamma Naligiissitaanermut Siunnersuisoqatigiivisa naligiinneq assigiimmillu pineqartarnissaq pillugit innuttaasunut ataatsimiinnerannut Tilioq peqataavoq. Ataatsimiinnermi anguniagaavoq Kalaallit Nunaanni assigiimmik pineqarnissamut inatsisitaarnissamut suliaqarnermik siuarsaanissaq. Assigiimmik pineqartarnissamut inatseqalissangaluarpat tamanna inuit innarluutillit pisinnaatitaaffiit qanoq siuarsaataasinnaansoq Tilioq oqallissaaraluni saqqummiivoq.

Suliffissarsiuussisarnikkut suliniut

Tilioq aamma Qeqqata Kommunia ataatsimut suliffissarsiuussisarnikkut suliniuteqarnissamik 2018-imi oktobarimi isumaqatigiissiorput. Suliniummi anguniagaq tassaavoq, inuit innarluutillit amerlanerusut sulilernissaminut periarfissaqalernissaat taamaalillutillu pitsaanerusumik inuuneqalerniassammata namminerlu aalajangiisinnaassuseqalerniassammata. suliniuteqarniaqatigiit 2018-imi pilersineqarput, taakkulu Maniitsumi Sisimiunilu soqutiginnittunut workshopperitippit, matumani inuussutissarsiortut, inunnut innarluutilinnut peqatigiiffiit, kommunimi sulisut attuumassuteqarput, taamatullu SIK Tilorlu sinniisuutitaqarlutik. Suliniut 2019-imi ingerlatiinneqassaaq.

Suliniut misiliutitut suliniutaavoq suliaasaqarfimmilu misilittakkanik ilisimasanillu nutaanik pilersitsissalluni.

afholdt i forbindelse med Rådet for Nordisk Samarbejde om Funktionshinders møde. Ugen bød på udveksling af erfaringer på tværs af de nordiske lande, samtidig med at Tilioq bidrog til at sætte Grønland på det nordiske verdenskort og skabe grobund for fremtidigt samarbejde om at styrke personer med handicaps vilkår og rettigheder.

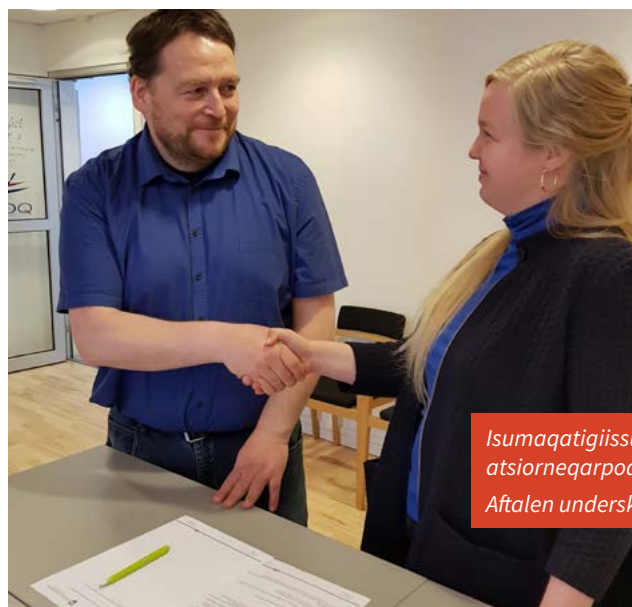
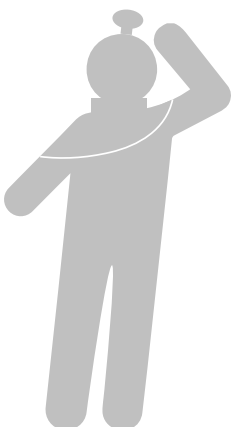
Katuaq - Ligeværdighed

D. 25. november deltog Tilioq i et borgermøde med fokus på ligeværd og ligebehandling arrangeret af Grønlands Råd for Menneskerettigheder og Ligestillingsrådet. Målet med mødet var at fremme arbejdet for, at Grønland får en ligebehandlingslov. Handicaptalsmanden holdt et oplæg, om hvordan en ligebehandlingslov kan styrke personer med handicaps rettigheder.

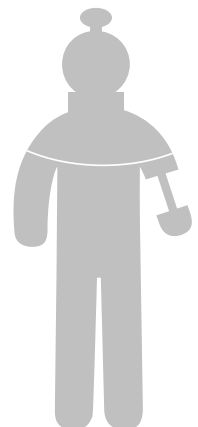
Arbejdsmarkedsprojekt

I oktober 2018 indgik Tilioq og Qeqqata Kommunia i et fælles arbejdsmarkedsprojekt. Projektets formål er, at flere personer med handicap har mulighed for at komme i arbejde og dermed får en forøget livskvalitet og selvbestemmelse. I 2018 blev der nedsat en projektgruppe, som afholdt en interessant workshop i både Maniitsoq og Sisimiut, hvor der var repræsentanter fra erhvervslivet, handicapforeningerne, relevante kommunale medarbejdere, SIK og Tilioq. Projektet fortsættes i 2019.

Projektet er et pilotprojekt og vil skabe nye erfaringer og viden på området.

*Isumaqatigiissut
atsioneqarpoq.
Aftalen underskrives.*

*Maaji Nuann
– Ataatsimooqatigiinnit
Gør maj sund – Gåtur for fællesskabet*

Ilisimasat, qaammarsaaneq pisinnaatitaaffillu pillugit suliaqartarneq

Inuiaqatigiinni inuit innarluutillit atugassarititaannik pisinnaatitaaffinillu ilisimasat annikitsuarsuupput. Taamaammat Tilioq qaammarsaanermik, isummanik pigiliutiinnakkanik akiuineramik, inuit innarluutillit pillugit isumaqatigiissummik il.il. suliniuteqarluni sammisassaqtitsivoq. Tilioq Sisimiuni inissisimanera pissutaalluni, sammisassaqtitsinerit amerlasuut Sisimiuni ingerlanneqarnikuupput. Tilioq sineriak sinerlugu ukiuni aggersuni angalanissamut assingusunillu sammisassaqtitsinissaminut pilersaarusiortoq.

Maaji Nuann – Ataatsimooqatigiinnit pillugit pisuttuaqatigiinnit

Qeqqata Kommuniani 'Maajimi Peqqissuusa'-mut atatillugu Tiliup Tappiitsut isigiarsuttullu peqatigiiffiat ISI aamma KNIPK-p Sisimiuni Innarluutillit Peqatigiiffiat "Puigornanga" suleqatigalugit pisuttuaqatigiisitsippat, ammasumik inissaqatitsisumillu ataatsimooqatigiittoqartalermissaanut qitiutitsisoqarluni. Illoqarfiup innuttaasui tamarmik kattuffiinniit ataatsimoorluni pisuttuaqatigiinnissamut ilaserineqarput. Illoqarfiup innuttaasui amerlasuut pisuttuaqataannermut peqataapput. Pisuttuaqatigiinnermi ilaatitsisumik ataatsimooqatigiinnertaqarpoq, matumani peqataasut siusinnerusukkat naapinnikuunngisaminnik oqaloqateqarnissaminut periarfissaqarlutik nutaanillu ikinngutitaartortoqarluni.

Viden, oplysning og rettighedsarbejde

Der er meget lidt viden om handicap og personer med handicaps vilkår og rettigheder blandt befolkningen. Derfor har Tilioq afholdt flere aktiviteter med fokus på oplysning, fordomsforebyggelse, handicapkonventionen mm. Mange af aktiviteterne er foregået i Sisimiut, da det er her, Tilioq er beliggende. I de kommende år planlægger Tilioq at rejse langs kysten og lave lignende aktiviteter.

Gør maj sund – Gåtur for fællesskabet

Som en del af 'Gør maj sund' i Qeqqata Kommunia arrangerede Tilioq i samarbejde med ISI - Foreningen for blinde og svagsynede og KNIPK Sisimiut: Innarluluutillit Peqatigiiffiat "Puigornanga" en gåtur, som satte fokus på at skabe åbne og rummelige fællesskaber. Organisationerne inviterede alle byens borgere til at gå en tur sammen i fællesskab. Der var stor tilslutning til gåturen blandt byens borgere. Gåturen skabte et inkluderende fællesskab, hvor de deltagende havde mulighed for at snakke med nogle, de ikke havde mødt før og nye venskabsbånd blev knyttet

Sapaatip akunnera 41 – Inunnut innarluutilinnut sapaatip akunnerititaq

Kalaallit Nunaanni sapaatip akunnera 41 pisortatigoortumik inunnut innarluutilinnut sapaatip akunnerititaavoq, soorunamilu Tilioq sapaatip akunneritinneqartumut peqataavoq. Tilioq marlunnik anertuunik sammisaqartitsivoq. Facebook-imi paasititsiniut 'Innarluutiga kinaassusinniingilaq – tunniussassarpassuaqarpunga' kiisalu aqqissuusaq pisuttuaqatigiinneq.

'Innarluutiga kinaassusinniingilaq – tunniussassarpassuaqarpunga' taaguusiullugu paasititsiniummi innarluutip inuup kinaassusaanut ersersitsinnginneranik qitiuvoq. Sapiitsut Tiliup paasititsiniaanerannut peqataasut nammineq assiminnik tunniussipput oqaaseqatigiillu 'Innarluutiga kinaassusinniingilaq – tunniussassarpassuaqarpunga' allannertaliunneqarlutik. "Paasititsiniaanerup siunertaa tassaavoq, inuit innarluutillit inuttulli allatuulli inuiaqatigiinnut naligiimmik tunniussassaqaqarnerisa ersersinneqarnissaa. Taamaalluni paasititsiniaanermi innarluuteqarneq pillugu isummanik pigiliutiinnakkanik akiuineramik kinguneqarpoq, inuiaqatigiinni assigiinngissitaarnerup takutinneratigut inuit innarluutillit

Uge 41 - Handicapugen

Uge 41 er den officielle handicap uge i Grønland og denne deltog Tilioq selvfølgelig i. Tilioq havde to store aktiviteter. En facebook kampagne 'Jeg er ikke mit handicap - ' samt eventet 'Gåtur for tilgængelighed'.

Med titlen 'Jeg er ikke mit handicap - ' satte kampagnen fokus på, at et handicap ikke definerer en som person. Modige modeller stillede et billede til rådighed til Tilioq og fuldførte sætningen: 'Jeg er ikke mit handicap - ' Formålet med kampagnen var at vise, at personer med et handicap har lige så meget at give til samfundet som alle andre. På denne måde var kampagnen med til at fjerne fordomme om handicap samt vise, at personer med handicap er en stor del af samfundet, ved at vise de fine nuancer af mangfoldighed, som vores samfund byder på.

inuiaqatigiinnut annertuumik akuusut ersersinneqarput. Paasititsiniaanerup nalaani kingornalu nersualarneqartorujussuuvugut soqtiginninnermillu ersersitsisoqarluni, pissutigalugu iluatsilluar-tunik tusarneqarpiarnerlu ajortunik qitiutitsisoqarmat.

Tiliup tappiitsut isigiarsuttullu peqatigiiffiat ISI, KNIPK-p Sisimiuni Innarluutillit Peqatigiiffiat "Puigornanga" peqatigiiffillu "Ingerlariaqqiffik" suleqatigalugit tikikkuminassuseq qitiutillugu pisoqatigiinneq Sisimiuni innuttaasunut ualikkut ingerlanneqartussanngorlugu aqqissuuppaat. Pisuttuaqatigiinnermi sanaartukkat assigiinngitsut tikikkuminaatsut sanioqqullugit ingerlaaqatigiittoqarpoq. Pisuttuaqatigiinnermi ajornartorsiutit assigiinngitsut suunersut qanorlu aqqinneqarsinnaanersut eqqartueqatigiittoqarpoq.

Vi modtog under og efter kampagnen stor ros og interesse, da den satte fokus på succes historier, historier man ikke hører så ofte.

Til begivenheden 'Gåtur for tilgængelighed' inviterede Tilioq i samarbejde med foreningerne, ISI - Foreningen for blinde og svagsynede, KNIPK Sisimiut: Innarluutillit Peqatigiiffiat "Puigornanga", og foreningen "Ingerlariaqqiffik" Sisimiuts borgere til en eftermiddag i tilgængelighedens tegn. Gåturen lagde vejen forbi forskellige bygninger, som har problemer med tilgængelighed. Her blev det diskuteret, hvad de for-

Pisuttuaqataasut arlallit aqqissuusserngit tikikkuminaassinnaas-susaannik uisinnerqarput, tassami aqqummi annikitsuinnaalluun- niit peqquataallutik tikitassaq ornikkuminaassitneqarsinnaammat taakkualu annikitsunnguamik aaqqiissuteqarfigineqarnerisigut inunnut ataasiakkaanut aqutigiuminarsarneqarsinnaasut paasi- neqarpoq.

Innuttaasut qaammarsarniarlugit suliniut! Illoqarfinnit nunaqarfinnut pisinnaatitaaffinnik paasititsiniaaneq

Tilioq inuit innarluutillit pisinnaatitaaffii pillugit, innarluuutillit peqatigiiffeqarnerat aamma nammineq kajumissutsimik suliaqar- nermik sunniuteqarniarnermillu suliaqarnermik tunngasunik sul- iuteqarpoq. Peqatigiiffiit akornanni suleqatigiinnerup ilisimasa- nillu avitseqatigiittarnerup pitsanngorsarneqarnissaat suliniummi siunertarineqarpoq, aamma inuit innarluutillit pisinnaatitaaffiisa malitsinneqarnissaannut qulakkeerinninnissaq. Suliniummi paa- sissutissiineq aamma inuit innarluutillit pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissutip malinneqarnissaa anguniarneqarpoq.

skellige problemer var og hvordan disse kunne løses. Eftermiddagen var en øjenåbner for man- ge, som lærte mere om, hvordan små ting kan være en stor hindring for tilgængelighed, og hvor- dan små justeringer kan gøre en stor forskel for den enkelte person.

Projekt styrk civilsamfundet! Oplysning om rettigheder fra by til bygd

Tilioq havde i efteråret og vinter 2018 et projekt, der satte fokus på handicapkonventionen, handi- capforeningerne, frivillighed og fortalervirksom- hed. Projektet havde til formål at styrke samar- bejdet og vidensdelingen handicapforeningerne imellem og at sikre, at personer med handicaps rettigheder bliver overholdt. Projektet havde op- lysning og fortalervirksomhed om handicapkon- ventionen som grundlæggende udgangspunkt for at arbejde henimod, at personer med handi- caps rettigheder bliver overholdt.

Tikikkuminassuseq pillugu pisoqatigiinneq Gåtur for tilgængelighed

Ataatsimeersuartitsi- nermi sammisaqartut Aktiviteter under foreningsseminaret

Suliniut sisamanik sammisassaqtitsiviuvooq.

Sammissaq siulleq tassaavooq, Tilioq inuit innarluutillit pillugit isumaqatigiissutip atuaruminartumik quppersangaliornera marluinnillu oqaaseqartunut atuagassianngorlugu naqiterititsinera. Inuit innarluutillit pillugit isumaqatigiissutip atuaruminarsarneqarnera siullerpaamik kalaallisut suliarineqarpoq. Nunarsuarmi Kalaallit Nunaannilu Inuit Innarluutillit Pisinnaatitaaffiinik Naalagaaffiit Peqatigiit Isumaqatigiissutaannik paasisitsiniaanermi siammarterinermilu iluaqutaavooq. Pisinnaatitaaffiit pillugit Isumaqatigiissut atuaruminarsagaq inuit innarluutillit peqatigiiffiit, politikerinit, kommunini sulisunit assigisaanniillu tigulluarneqarpoq, sineriillu sinerlugu soqutigisaqartunut nassiussuunneqareerluni.

Aappaatut pingajuattullu suliniutigineqartut tassaapput, inuit innarluutillit peqatigiiffiit isumasioqatigiisitsineq nunalu tamakkerlugu peqataaffigineqartumit innarluutilinnut tunngasunik soqutigisaqatigiinnut ataatsimeersuartitsineq. Isumasioqatigiinnermi nammineq kajumissutsimik suliaqartarnek, kattuffilernermik ineriartortitsineq kajumilersitsinerlu kiisalu inuit innarluutillit pillugit isumaqatigiissutip pisinnaatitaaffiillu sammineqarput. Ataatsimeersuarnermi inuit innarluutillit pillugit isumaqatigiissut oqaluuserineqarpoq, atuutsinniarneqarneranullu tunngatillugu Kalaallit Nunaat sumut killinnersoq killiffisiorneqarluni kiisalu qanoq isilluta inuit innarluutillit pisinnaatitaaffiisa pitsaangorsaaviginiarneranut suliniuteqarnerput ingerlateqqissinnaanerlugu ataatsimeersuassutigineqarlutik. Suliniummut atatillugu isumasioqatigiittoqarneranut ataatsimeersuortoqarneranullu nuna tamakkerlugu kommuninit tamanit illoqarfinniillu amerlanernit sinniisuutitaqartoqarluni peqataasoqarpoq. Taamaasilluni nuna tamaat eqqarsaatigalugu sammasarineqartut siammassisumik siammarterneqarput. Peqatigiiffiit isumasioqatigiisinnearnerannut inuit 27-it ataatsimeersuartitsinermullu inuit 67-it peqataatinneqarput.

Sammissaq kingulleq tassaavooq paasisitsiniaanermik suliaqarnek. Tassunga atatillugu Tilioq facebook-ikkut paasisutiissiissutinik saqqummiussivooq, inuit innarluutillit pillugit isumaqatigiissutip, inuit innarluutillit pisinnaatitaaffiinik qulakkeerninnittup, immikkoortui assigiinngitsut qitiutinneqarlutik. Paasisutissiineq ikkussamut ataatsimut agguaqatigiisillugu ullormut inunnit 2600-it takuneqartarput. Tamatuma saniatigut inuit innarluutillit pillugit isumaqatigiissummut tunngatillugu pisinnaatitaaffiit sammisaralugit kaffillertoqartarnissaanut atortussianik ineriartortitsisoqarnikuuvooq, peqatigiiffinnut soqutigisaqartunullu inuit innarluutillit pillugit isumaqatiguussummut tunngatillugu ilisimatitsiinertalimik suliaqartarnissaannut isumassarsiorfissatut nassiussorneqarnikuullutik.

Suliniutip aningaasartalorneqarneranut NunaFondenip aningaasaliineranut qujavugut.

Projektet bestod af 4 aktiviteter.

Den første aktivitet var, at Tilioq udviklede og udgav en dobbeltsproget letlæselig udgave af handicapkonventionen. Det er den første letlæselige udgave af handicapkonventionen, der er lavet på grønlandsk. Den er et vigtigt redskab til at udbrede viden om konventionen og de rettigheder, den indebærer for personer med handicap i Grønland og verden. Let læs udgaven af konventionen er blevet taget varmt imod af handicapforeningerne, politikere, kommunalt ansatte mfl. Og er delt ud til interessenter langs hele kysten.

Projektets anden og tredje aktivitet var henholdsvis et foreningsseminar for handicapforeningerne og en national konference for interessenter på handicapområdet. På seminaret blev der sat fokus på frivillighed, organisationsudvikling og motivation samt handicapkonventionen og rettighedsarbejde. På konferencen var handicapkonventionen på dagsordenen og der blev taget temperatur på, hvor langt Grønland er med implementeringen af handicapkonventionen samt hvordan vi kan arbejde videre på at forbedre personer med handicaps rettigheder. Til projektets seminar og konference deltog repræsentanter for alle landets kommuner samt de fleste af landets byer. Aktiviteterne nåede derved bredt ud geografisk set. Der deltog i alt 27 personer i foreningsseminaret og 67 til konferencen.

Den sidste aktivitet var oplysnings- og kampagneaktiviteter. I den forbindelse lancerede Tilioq en Facebook kampagne, som satte fokus på de forskellige artikler i handicapkonventionen, som sikrer personer med handicaps rettigheder. Kampagnen nåede i gennemsnit ud til 2600 personer pr. opslag. Derudover er der udviklet materiale omkring handicapkonventionen til en rettighedskaffemik, som er sendt ud til foreninger og interessenter til at inspirerer dem til at lave oplysningsarbejde omkring handicapkonventionen.

Vi takker NunaFonden for at finansiere projektet.

Innarluuteqarnej atuarfimmi sammineqarnera

Sisimiuni Nalunnguarfiup Atuarfiani novemberip qaammataani pulaarnerup nalaani innaarluutilittut sivikitsumik inuuneqarnej qanoq ittuunersoq misigineqarpoq, tamannalu eqqarsaalersitsilluni. Tilioq atuarfiup 9. klassiini atuartunit pulaarsarneqarnikuvoq. 9.e-mi atuartut ilinniartitsisuisalu Inuit Innarluutillit Illersuisoqarfiani Tiliumi sulisut suliaqartarnerat pillugu paasisaqarusullutik aggersaallutik. Tassungalu atatillugu innarluuteqartuulluni qanoq innersoq pillugu apeqqutinik inuusuttuaqqat piareersaasimapput. Saqqummiussereernerup kingorna atuartut tamarmik klassiminnukarput, matumani atuartut klassiminnukarnerminni arlaatigut innarluuteqartuusaarnissaminnut misileeqquneqarlutik. Klassiminnukarnerat 15 minutsit misaanni sivilussuseqarpoq, ingammik atuartut nalinginnaasumiit aqputigisartagaanniit allakkoortut ingerlaarput, nalinginnaasumik aqputigisartagaat innarluutilinnut naleqqutinnginnera pissutaalluni. Nalinginnaasumik aqputigisartagaat minutsip ataatsip misaanni sivilussuseqarpoq.

Naalagaaffiit Peqatigiit inunnut innarluutilinnut ullorititaat

Naalagaaffiit Peqatigiit inunnut innarluutilinnut decembarip ulluisa pingajuat ullorititaraat. Nunarsuaq tamakkerlugu sumi tamaani ulloq taanna naliussineqartarpoq aamma inuit innarluutillit atugassarititaat pisinnaatitaaffigisaallu ullormi tassani oqaluuserisassanngortinneqartarput. Tamanna aamma Sisimiuni pivooq, matumani Tilioq pisinnaatitaaffiit pillugit kaffillernermut qaaqqusilluni. Inuit innarluutillit pillugit isumaqatigiissut, innarluutilittut inuuneqarnej, isumaqatigiissummit nalorsittarineq, kiisalu appisimaarnertalimmik kaagimik iggiserluni kaffisortitsineq qitiutillugit assigiinngitsunik ualikkut saqqummiisoqarpoq. Isumaqatigiissut pillugu nalorsittarineq nittartagatsinini tilioq.gl-imi nassaarineqarsinnaavoq.

Handicap på skoleskemaet

At være person med et handicap for en stund, gav stof til eftertanke under et besøg i Nalunnguarfiup Atuarfia i Sisimiut i november måned. Tilioq var inviteret på besøg i skolens 9. klasser. Eleverne og deres lærere i 9.e/d inviterede Tilioq til at fortælle om deres arbejde. Og i den forbindelse, havde børnene gjort klar til at prøve, hvordan det var at have et handicap. Efter oplægget gik alle elever til deres klasse, hvor eleverne skulle prøve at gå hen til deres klasse med et eller anden form for handicap. Turen tog 15 minutter, især fordi eleverne skulle bruge en anden vej, end de normalt tager, fordi den "normale" vej ikke var handicapvenlig. En tur ad den normale vej tager cirka et minut.

FN's Internationale Handicapdag

Den 3. december er FN's Internationale Handicapdag. Rundt omkring i hele verden bliver denne dag fejret og personer med handicaps vilkår og rettigheder bliver sat på dagsordenen. Det skete også i Sisimiut, hvor Tilioq inviterede til rettighedskaffemik. Eftermiddagen bød på forskellige oplæg med fokus på handicapkonventionen og livet med et handicap, en konventionsquiz, samt livemusik kaffe og kage. Du kan finde konventionsquizen på vores hjemmeside tilioq.gl.

Atuartut innarluuteqarnej pillugu sammillu misiliisut
Elever på temadag om handicap

Innuttaasunit saaffiginnissutit

Innuttaasunit 150-it missaannit 2018-imi saaffiginnissuteqar-toqarpoq. Kalaallit Nunaat tamakkerlugu illoqarfinnit nunaqar-finniillu saaffiginnittoqarpoq. Innuttaasut e-maili, oqarasuaat, facebook-ilu aqqutigalugit ornigullutillu saaffiginnissuteqarni-kuupput, allaallumi assammik allakkanik saaffiginnissutinik tigusaqarnikuuvugut. Saaffiginnissutaasartut ersarissumik assi-geequiteqarput. Tamatuma ersersippaa assigeequiteqartunik unammilligassaqartartoq, kommuninut, Naalakkersuisunut nunatsinnilu inuiaqatigiinnut saaffiginnissutigineqartariaqar-tunik. Innuttaasut saaffiginnissutigikkajunnerusaat ukununga attuumakkajunnerusartut, tassaapput:

1. Suliamik sullinneqarneq
2. Ikorfartortit ikiuutillu
3. Siusinaartumik utoqqalinersiuteqarneq
4. Ilinniartitaaneq

Kikkut Tiliumut saaffiginnissinnaappat?

Inuit innarluutillit illersuisoqarfiata inatsisitigut toqqammavigi-saani, Inuit Innarluutillit illersuisuat pillugu Inatsisartut inatsi-saat nr. 1, 29. maj 2017-imeersumi §4-mi, imm. 2 naapertorlugu, inuit innarluutillit illersuisuisa suliasarivaa:

1. Inuit innarluutillit pisinnaatitaaffii naammagittaal-liuteqarsinnaanerilu pillugit siunnersuillunilu ilitsersuisarnissaq
2. Inuit innarluutillit atugaat, pisinnaatitaaffii naam-magittaalliuteqarsinnaanerilu pillugit apeqqutinut tunngassuteqartunik, pisortani oqartussanut, pisortat namminersortullu suliffiinut kiisalu kattuf-finnut peqatigiiffinnullu il.il. siunnersuillunilu ilitsersuisarnissaq

Inuit innarluutillit illersuisuat suliamik suliaqarsinnaangilaq, taamaattorli suliaq pissutsinut nalinginnaasunut attuumassute-qarpat, inuit innarluutillit illersuisuat pingaarnertut oqaaseqar-sinnaavoq. Saaffiginnissutit soorlu ukuupput:

*Arnaq utoqqaq
80-iliingajalersoq panini
inersimasoq ineriartormigut
kinguarsimasoq sapaatip
akunnerata naanerani
ikorfartortimit ikiortinneq ajortup
paaqqutarinissaanut
nukissaarussimavoq.*

Borgerhenvendelser

Der er modtaget ca. 150 borgerhenvendelser i 2018. Henvendelserne er kommet fra hele Grøn-land og både fra byer og bygder. Borgere henven-der sig pr. mail, telefon, over Facebook, ved per-sonligt fremmøde og vi har sågar fået et håndskre-vet brev. Der er klare fællestræk for, hvad henven-delserne drejer sig om. Dette tyder på, at der er nogle fælles udfordringer, som skal adresseres i kommunerne, i Naalakkersuisut og i det grønland-ske samfund. De temaer som borgerne oftest har henvendt sig omkring, er:

1. Sagsbehandling
2. Støttepersoner og hjælpemidler
3. Førtidspension
4. Uddannelse

Hvem kan henvende sig til Tilioq?

I henhold til Inatsisartutlov nr. 1 af 29. maj 2017 om Handicaptalsmand §4, stk. 2, har Handicaptals-manden til opgave at:

1. Yde råd og vejledning til personer med handicap om deres rettigheder og klageadgang.
2. Yde råd og vejledning til offentlige myndigheder, offentlige og private institutioner samt organisationer og foreninger m.v. og privatpersoner om spørgsmål, der vedrører vilkår, rettigheder og klageadgang for personer med handicap.

Handicaptalsmanden kan ikke sagsbehandle, men hvis en sag omhandler generelle forhold, kan Handicaptalsmanden udtale sig og tage en pro-blemstilling op på et overordnet niveau. Her er eksempler på henvendelser:

*Ældre kvinde
på knap 80 år har
ikke længere kræfter til
at tage sig af sin voksne
udviklingshæmmede
datter, der i weekenderne
ikke får hjælp af
støtteperson.*

Nukappiaqqamut inuusuttuaqqamut autistertumut, tarnikkut nappaatilittut suussuserneqarsimasumut ataataasoq arriippallaamik ikiuisoqarniarneranut tunngatillugu isumatsaqqavoq. Dronning Ingridip Napparsimavissuani tarnikkut nappaatilinnut immikkoortortaqaarfimmi (A1-imi) meeqqanut immikkoortortaqaangilaq inissiiviusinnaasumik, meeqqallu inersimasunik tarnikkut napparsimasunik meeqqanut kinguaassiutitigut atornerluinikut akornannut inissinneqaratarsinnaasarlutik.

Far til ung dreng med autisme, der nu har udviklet sig til en psykiatrisk diagnose, er fortvivlet over langsomelig hjælp. På Dronning Ingrid's Hospitals psykiatriske afdeling (A1) er der intet børneafsnit, og børn risikerer at havne sammen med voksne psykisk syge, der har begået overgreb mod børn.

Anaanaasoq panini inersimasoq ineriartornermigut kinguarsimasoq, anaanaasup qimagunnerani kiap paaqqutarissaneraa pillugu ernummateqarpoq.

Mor til voksen udviklingshæmmet datter er bekymret for, hvem der skal tage sig af datteren, når moderen er borte.

Inersimasoq angummut utoqqarmut panusoq saaffiginnippoq, ataataani qaammatini arlalinni angerlarsimaffiup avataanut nikeriarsinnaanikuunngimmat. Scooteria innaallagiatortoq qaamaatit pingasut sinnerlugit aseroqqanikuuvoq. Panusoq kommunimut saaffiginninnikuuvoq, saaffiginnissutaanulli itigartinneqar-nikuuvoq, ataataa nammineerluni saaffiginnissasoq tunngaviliunneqarluni.

Voksen datter henvender sig, fordi hendes gamle far i flere måneder har været afskåret fra at komme uden for hjemmet. Hans el-scooter har været i stykker i over 3 måneder. Datteren har henvendt sig til kommunen, men er blevet afvist med begrundelse om, at faderen selv må rette henvendelse.

Anaanaasup ernini ADHD-ertoq ingerlariaqqiffimmi ilinniarfimmit anisitaasimammat saaffiginnippoq. Ilinniarfimmit isumaqartoqarpoq iisartagartortarnermini ilinniarnini naammassisinnaangikkaa maskiinaniillunilu sulisinnaangitsoq.

Mor henvender sig, fordi hendes søn med ADHD er blevet smidt ud af en videregående uddannelse. Skolen mener, at han ikke kan gennemføre uddannelsen og betjene maskiner, når han bruger medicin.

Tusarniaanerit

Tilioq 2018-imi sisamanik tusarniaanermut akissuteqarpoq, tamar-millu inuit innarluutillit atugassarisaannik pisinnaatitaaffiinillu qitiu-titsinissamik qulakkeerinninnissamik siunertaqarlutik. Tiliup tusar-niaanermut akissuteqaatai info@tilioq.gl -ikkut saaffiginninnikkut nassiussarsiarineqarsinnaapput.

- 19.04.2018 - Inuit pisinnaatitaaffii pillugit inuit pisinnaatitaaffii-nut tunngasut isumaqatigiissutit malillugit nunarsuarmioqa-tigiinnut nalliuteqqittartumik naliliisarneq (UPR) aammalu Aningaasaqarnikkut, Inuttut atukkatigut Kulturikkullu Pisinnaa-titaaffii pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaata atortunngortinneqarneranut ukiut arfinilikkuutaartumik nalli-uteqqittartumik nalunaarusiortarneq pillugit tusarniaanermut akissuteqarnermut tunngasoq
- 20.07.2018 – Qeqqata Kommuniani Peqqissutsimut pitsaaliu-nermullu politikkeqarnermut tungasumik tusarniaanermut akissuteqarneq
- 02.11.2018 – Tusarniaanermut akissuteqaat ”Uunga siunner-suut: Tarnimikkut nappaatilinnik nammineersinnaajunnaarsit-sineq allatigullu pinngitsaaliissummik iliuseqarneq pillugu”.
- 08.11.2018 – Tusarniaanermut akissuteqaat ”Inuit innarluutillit tapersorsorneqarnissaannut Inatsisartut inatsisaannut nr. xx, xx. xxx 2020-meersumut siunnersuummut tusarniaaneq”

Inuit pisinnaatitaaffiinut institutimit Naalagaaffiit Peqatigiit Ataatsi-miititaliaanut nalunaarusiamik ”Report to the UN Committee on the rights of persons with disability prior to adoption of list of issues” Kalaallit Nunaat pillugu ilanngussisoqarneranut tunngatillugu Tilioq qanimut oqaloqateqartarnikuuvoq. Nalunaarusiaq Naalagaaffiit Peqatigiit innarluutillit pillugit komitéanut nassiunneqarnikuuvoq, apeqqutinullu unammilligassanullu attuumassuteqartunut tikkuus-sisuulluni, danskit naalagaaffiata, tassunga ilanngullugu Kalaallit Nunaat Savalimmiullu 2020-mut Naalagaaffiit Peqatigiit inuit innar-luutillit pillugit isumaqatigiissutaata atuutsittussanngortinniarnera qanoq ingerlanersoq pillugu komitép misissuinermini ilanngussin-naavaa.

Høringer

I 2018 lavede Tilioq 4 høringsvar alle med det formål at sikre et fokus på personer med handicaps vilkår og rettigheder. Tilioqs hø-ringssvar kan rekvireres ved henvendelse til info@tilioq.gl.

- 19.04.2018 - Høringsvar vedr. UPR-eksa-minationen i FN og 6. periodiske rapport vedr. implementeringen af FN's konventi-on om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder.
- 20.07.2018 - Høringsvar vedr. Sundheds-og forebyggelsespolitik i Qeqqata Kom-munia.
- 02.11.2018 – Høringsvar ”Forslag til: Inatsisartutlov om frihedsberøvelse og anden tvang i psykiatrien”.
- 08.11.2018 – Høringsvar ”Forslag til Inatsisartutlov nr. x af xx. xxx 2020 om støtte til personer med handicap”.

Yderligere har Tilioq været i tæt dialog med Institut for Menneskerettigheder angående den grønlandske del af deres rapport ”Report to the UN Committee on the rights of persons with disability prior to adoption of list of issues”. Rapporten er sendt til FN's Handicapko-mite og den peger på relevante spørgsmål og udfordringer, som komiteen kan inddrage i deres eksamination, når den danske stat, herunder Grønland og Færøerne, skal eksa-mineres i, hvordan det går med implemente-ingen af FN's Handicapkonvention i 2020.

Attaveqaaqatigiinneq

Tilioq suliffeqarfiuvoq nutaarluinnaq taamaammallu uagut suliffeqarfittut kikkunerluta innuttaasullu qanoq atorsinnaaneraatigut, minnerunngitsumilli inuiaqatigiinni innarluutilinnut tungasunik oqallinnerup qitiutinneqarmissaanut ersarinnerulersiterusulluta 2018-imi attaveqaaqatigeeriaatsit assigiingitsut ineriartortinnissaannut ukkassinikuuvugut. Suliaqarnitsinni anner-tuumik angusaqarnikuuvugut, ataanilu nalunaarusiornerup tamatumuunakkut ersersissavaa.

Uagut Tiliumi immikkut ittumik nittartakkatta, facebook-ikkut quppernitta nutaarsiassanillu allagarsiisarnitta pilersinnissaannut ineriartortinnissaannullu ukkataqarnikuuvugut. Tamatumasaniatigut tusagassiuutit pisortatigoortumik oqallittarnernut peqataanikuuvugut.

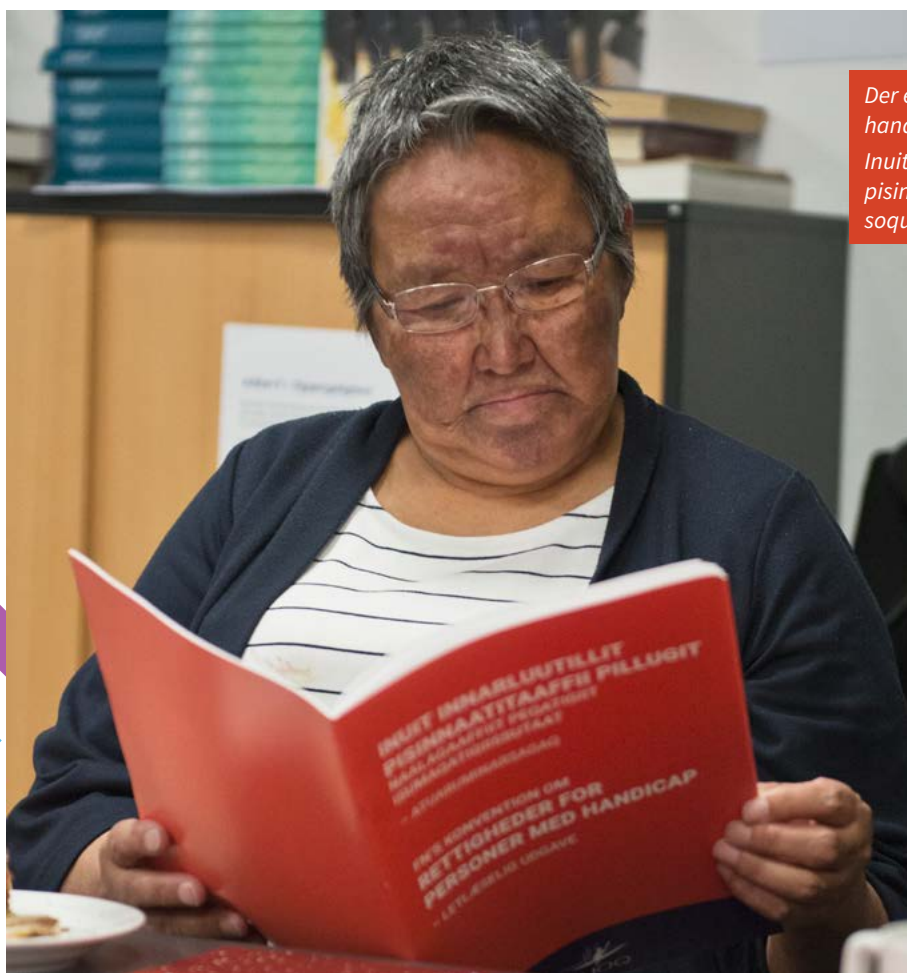
Tiliumit nalunngilarput internetsikkut attaviit ajornakusoorsinnaasartut, ingammik isorliunerusuni najugaqarfiusuni, taamaattorli oqariartuutitta ingammik inuusunnerusunut apuussinnaasari-vut nalilerparput. Taamaammat inoqatinut attaveqaatit nittartagarpullu attaveqaaqateqarnitsinnut atorniarpavut. Taamaattorli KNR TV-p atuisartuinut annertunerusumik takussaanerulernissarput takorloortorujussuarput – takorluugaq 2019-imi piviusunngortinnissaanut sulissutigarpur.

Kommunikation

Tilioq er en helt ny organisation og derfor har vi i 2018 haft fokus på at opbygge forskellige platforme for kommunikation for at skabe synlighed både omkring, hvem vi er som organisation og hvad borgerne kan bruge os til, men ikke mindst også for at sætte fokus på handicapområdet i samfundsdebatten. Vi er nået langt med dette arbejde, som redegørelsen nedenfor viser.

Vi har i Tilioq specielt haft fokus på at oprette og opbygge vores hjemmeside, facebookside og nyhedsbrev. Derudover har vi deltaget i den offentlige debat gennem tilstedeværelse i pressen.

I Tilioq er vi godt klar over, at der kan være udfordringer med internetforbindelsen især i yderdistrikterne, men vi vurderer alligevel, at vi kan nå vores budskaber, især i den yngre generation. Derfor vil vi fortsat bruge de sociale medier samt vores hjemmeside som kommunikationsplatforme. Det er dog en stor drøm at komme endnu mere ud i KNR Tv's brugerflade – en drøm vi arbejder på at få opfyldt i 2019.

Der er interesse for handicapkonventionen Inuit innarluutilinnut pisinnaatitaaffi-inut soqutiginnittoq.

Tusagassiitiinit sammineqarneq

Inunnut innarluutilinnut attuumassuteqartumik ilanngusassa-qaraangatta ukkassatsinnut tunngasunik, pisortatigoortumik oqallinnernut ukiup ingerlanerani peqataanikuuvugut. Tamatumaa kingunerisaanik amerlanerusunik tusagassiutitigut nalunaaruteqartarnikuuvugut radiokkullu aallakaatitassiani amerlasuuni, aallakaatitsiviusuni ullaakkut piffissanilu allani peqataanikuulluta. Tamaat isigalugu tv-ikkut radiokkullu kiisalu allaaserisani amerlasuuni innarluuteqarnermut tunngasunik aallakaatitsisoqarlunilu allaaserinnittoqarnikuuvoq – allaaserisat ilaat tusagassiisarnerup tungaatigut suliatsinnut attuumassutillit, ilaalli allanit allaaserineqarnikuullutik. Tusagassiisarfinni arlalinni amerlasuutigut innarluuteqarneq pillugu 2018-imi oqallittoqartarnikuusoq, ersarissumik malugilluinnarparput, oqallittoqartarneralu nuannaarutigivarput isumaqarpugullu tusagassiutitigut suliaqartarnitsinni suliassaqarfimmut tunngasumik qitiutitsinermut peqataanikuulluta.

Nittartagaq

Tiliup nittartagaq 2018-imi aprilimi atulersinneqarpoq. Nittartagaq isumassarsiorfittut, ilisimasani aallerfittut misilittakkanillu paarlaasseqatigiiffittut atorineqarsinnaassasoq neriuutigineqarpoq.

Nittartakkami suliaavut pillugit, inuit innarluutillit pisinnaatitaaffiinik, innarluutillit peqatigiiffiinut arlalinnut attaveqaatinik, ilisimasaqarfimmik, matumani sakkussanik aallerfiusinnaasumik inunnulu innarluutilinnut tunngasunik paasissutissanik aallerfiusinnaasunik allarpassuarnillu imaqarpoq.

Oqallittarfimmik inuit innarluutillit qanigisaallu “naapittarfigisinnaasaannik” misilittakkanillu avitseqatigiittarfigisinnaasaannik pilersitsinissaq, Inuit innarluutillit illersuisuanut pingaaruteqarsimavoq. Nuna tamakkerlugu sumiluunniit inunnik innarluutilinnik qanigisaanillu amerlasuunik peqarpoq ikiorsiisutit tungaatigut soqarnersoq ilisimaneqarpiarani. Oqallittarfik aatsaat aallartisarneqaleruttorpoq. Amerlasuunit atorineqalernissaa neriuutigivarput.

Nittartagarput tilioq.gl alakkareruk.

Nutaarsiassiisarnit

Tilioq ukioq manna marloriarluni nutaarsiassanik allagarsiivoq. Nutaarsiassatut allagarsiineq siulleq 2018-imi maajimi nassiusorneqarpoq aappassaalu nutaarsiassiineq Naalagaaffiit Peqatigiit Nunarsuaq Tamakkerlugu Inunnut Innarluutilinnut Ullortitaanut atatillugu decembarimi nassiusuunneqarpoq.

Inuit ulloq manna tikillugu katillugit 62-it nutaarsiassatut allagarsiassamik nassinneqarnikuupput. Nassinneqartut inuupput

Presse

Vi har i løbet af året deltaget i den offentlige debat, når vi har kunnet levere relevante indspark og sætte fokus på handicapområdet. Vi har som følge deraf udsendt flere pressemeddelelser, kommet med kommentarer til pressen og været med i mange radioudsendelser, både i morgenfladen og i andre udsendelser. Alt i alt har der været flere udsendelser både i tv og radio samt mange artikler, som omhandler det at have et handicap – nogle artikler på foranledning af vores pressearbejde og andre ikke. Vi fornemmer klart, at der i 2018 blev talt om handicap på mange forskellige medieplatforme, og dette er vi glade for og vi mener, vi gennem vores pressearbejde har været med til at sætte fokus på området.

Hjemmeside

Tilioqs hjemmeside blev lanceret i april 2018. Håbet er, at hjemmesiden kan være et sted, hvor man kan blive inspireret, finde information og udveksle erfaringer.

Hjemmesiden indeholder generel information om vores arbejde, personer med handicaps rettigheder, kontaktoplysninger til de forskellige handicapforeninger, en vidensbank, hvor der kan hentes værktøjer og informationer om handicapområdet og meget, meget mere.

Det har været vigtigt for Handicaptalsmanden at oprette et forum, hvor personer med handicap og deres pårørende kan ”mødes” og udveksle erfaringer. Erfaringer viser nemlig, at der sidder mange personer med handicap og pårørende rundt omkring i landet og ikke rigtig ved, hvilke hjælpeforanstaltninger findes. Forummet er først lige kommet op at køre. Vi håber, at forummet kommer til at blive brugt af mange.

Se vores hjemmeside på tilioq.gl

Nyhedsbrev

Tilioq har i år udsendt to nyhedsbreve. Første nyhedsbrev blev sendt ud i maj 2018 og det andet blev sendt ud i december i forbindelse med FN´s Internationale handicapdag.

Der er i alt 62 modtagere dags dato af nyhedsbrevet. Modtagerne er både personer med handicap,

innarluutillit, qanigisaasuullutik, sullissisuullutik, atorfilittaalutik politikeriullutillu.

Kikkut tamarmik nutaarsiassamik nassinneqarnissaminnut soqutiginnittut nittartakkatsinni: tilioq.gl-ikkut nalunaarsinnaapput.

Siunissami qaammatit pingasukkaarlugit nutaarsiassanik nassissisalernissani Tiliup pilersaarutigaa, Kalaallit Nunaanni inunut innarluutilinnut tunngasunik ersarinnerulersiterusukkatta suleqateqarusullutalu. Nutaarsiassiinermi ilaatigut Naalagaaffiit Peqatigiit inuit innarluutillit pillugit isumaqatigiissut pillugu aalajangersimasunik ilanngussisoqartarpoq, kiisalu inunnit innarluutilinnit qanigisaanniillu inuttut oqaluttuassaqartarluni.

Facebook

Tiliup facebook-ikkut qupperneq "Tilioq - Inuit innarluutillit illersuisuat/Handicaptalsmanden" 1700-it sinnerlugit malinnaaffigineqarpoq. Facebook-ikkut qupperneq Tiliup suliaqarneranik ilisimatitsissutitut atorneqartarpoq, aammali paasissutissiinertut atorneqartarluni, nuna nunarsuarlu tamakkerlugit attuumasuteqartunik nutaarsiassaqartarluni kiisalu paasissutissanik inunnut innarluutilinnut qanigisaannullu iluaqutaasinnaasunik siammarterusoqartarluni.

Tiliup 2018-imi paasissutissiinera nuannarineqarnerpaaq taaguuteqarpoq "Innarluutiga kinaassusinniingilaq". Annertunerusumik facebook-ikkut paasissutissiissutaasoq alla, inuit innarluutillit pillugit isumaqatigiissummut qitiutitsivoq.

TV-imi

Sisimiut TV-mit immiunneqartumit KNR TV-mit Inuit innarluutillit illersuisoqarfiat Tilioq pillugu allakaateqattaartussiatut maajip juunillu qaammataanni immiussisoqarpoq.

Immikkoortumi 1-imi Tiliup allattoqarfimmi ulluinnarni sulinera pineqarpoq.

Aallakaatitassiap immikkoortuata aappaa Tiliup siunissami pilersaarutai ataatsimuussusermullu pisuttuaqatigiinnitsinnut attuumasuteqarpoq.

Aallakaatitassiap kungullerpaartaa ilaatigut inuit innarluutillit suliffissaqarnikkut atugassarititaannik tunngassuteqarpoq.

Aallakaatitassiat tamarmik tilioq.gl -ikkut takusinnaavatit.

deres pårørende, fagpersoner, embedsmænd og politikere.

Alle interesserede kan tilmelde sig nyhedsbrevet på vores hjemmeside: tilioq.gl.

For fremtiden planlægger Tilioq at udsende nyhedsbrevet hvert kvartal, da vi ønsker at skabe synlighed og samarbejde inden for handicapområdet i Grønland. I nyhedsbrevet er der faste indlæg om bl.a. FN's handicapkonvention, status fra Tilioq, oversigt over diverse begivenheder inden for handicapområdet samt personlige fortællinger fra personer med handicap og deres pårørende.

Facebook

Tilioqs facebookside "Tilioq - Inuit innarluutillit illersuisuat/Handicaptalsmanden" har over 1700 følgere. Facebooksiden bruges både til at informere om Tilioqs arbejde, men det er også en platform for kampagner, relevante nationale og internationale nyheder samt et medie til at sprede information ud, som kan være til nytte for personer med handicap og deres pårørende.

Tilioqs mest populære kampagne i 2018 hed "Jeg er ikke mit handicap". En anden større kampagne på Facebook satte fokus på handicapkonventionen.

TV

I maj/juni måned blev der lavet en udsendelsesserie i KNR TV om Tilioq, lavet af Sisimiut TV.

Del 1 handlede om Tilioqs arbejde og dagligdagen på sekretariatet.

Den anden udsendelse handlede om Tilioqs fremtidsplaner og vores gåtur for fælleskabet.

Den sidste udsendelse handler blandt andet om personer med handicaps vilkår på arbejdsmarkedet.

Du kan se alle udsendelserne på tilioq.gl

Tiliutum tapiissutit

Tiliup aningaasanut inatsisitigut aningaasaliissutisarisartagai, Tiliup inunnut innarluutilinnut qanigisaannullu nalinginnaasumil- lu inuiaqatigiinnut iluaqutaaqataasussatut iluarsartuussilluni pilersaarutissatut suliniutigerusutatullu piviusunngortikkusutaa- nut pilersikkusutaanullu ajoraluartumik naammangillat. Taa- maammat Tilioq avataanit aningaasaliisutissanik tapersiisutissa- nillu qinnuteqartarpoq. Tiliup ikiuutissatut tunniunneqartut suul- luunniit annertuumik qujarutigivai. Aningaasaateqarfinit suliffe- qarfinniillu aningaasaliisutit, soorlu aamma ikiuuttut Tiliullu aaqqissuussisarneranut paasissutissiisarneranullu namminneq kajumissutsiminnik suliaqartartunut, inuit innarluutillit pisinnaati- taaffiinik inuiaqatigiinnilu atugassarititaannik annertuumik ilua- quseerujussuarternerannut Tilioq annertuumik qujassutissaqar- poq. Inuit innarluutillit illersuisuat aammalu Tiliup kikkut tamar- mik Kalaallit Nunaanni inuit innarluutillit pisinnaatitaaffii pillugit ilisimasanik siammartereqataanikuunerannut qujassuteqarpoq.

Støtte til Tilioq

Tilioqs finanslovsbevilling rækker desværre ikke langt nok til at starte alle de projekter og tiltag, som Tilioq ønsker at udføre og skabe til gavn for personer med handicap, deres pårørende og samfundet generelt. Tilioq søger derfor om midler og sponsorer udefra. Tilioq sætter stor pris på al den hjælp, der er givet. Midler fra fonde og virksomheder såvel som hjælpende hænder og et frivilligt engagement i Tilioqs arrangementer eller kampagner gør en stor forskel for Tilioqs arbejde for at fremme personer med handicaps rettigheder og vilkår i samfundet. Handicap- talsmanden og Tilioq takker hver og en, som har hjulpet til med at udbrede kendskabet til perso- ner med handicaps rettigheder i Grønland.

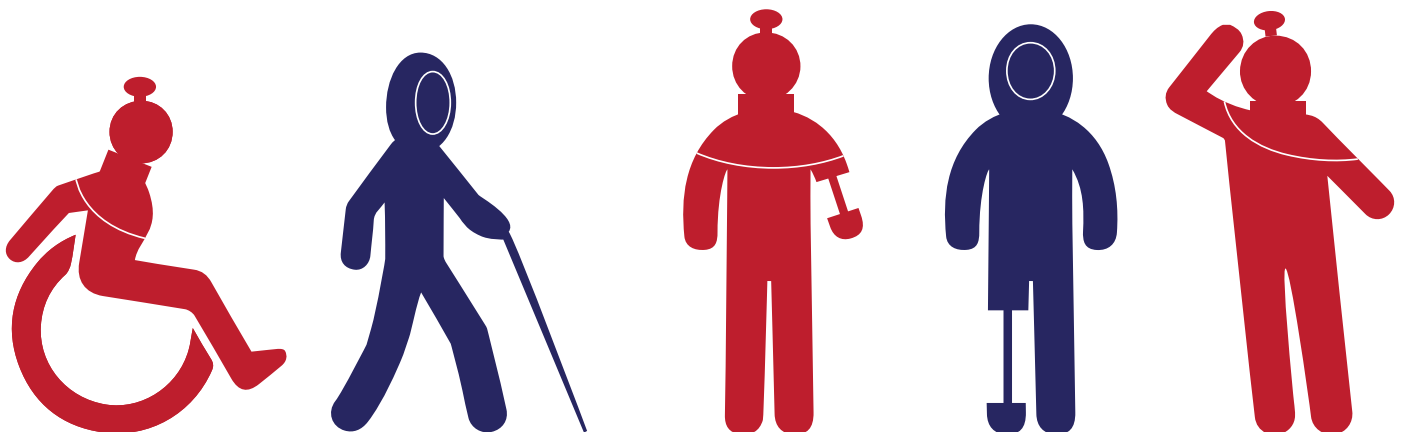
NunaFonden

Nunafondenimut qujanaq

Suliniuterput NunaFondenip aningaasalersugarivaa: Innuttaasut nakussassarnissaannut suliniut! Illoqarfinnit nunaqarfinnut pisin- naatitaaffinnik paasititsiniaaneq. Taamatut suliniuteqarnitsinnut atatillugu sineriak tamaat sinerlugu inuit innarluutillit pillugit isu- maqatigiissutip inuillu innarluutillit pisinnaatitaaffiinik ukkassisin- naanikuuvugut. Suliniutip uuma piviusunngortinneqarsinnaane- ranut NunaFondenimut annertuumik qujaniutissaqarpugut.

Tak til Nunafonden

NunaFonden har finansieret vores projekt: Styrk civilsamfundet! Oplysning om rettigheder fra by til bygd. Med dette projekt kunne vi sætte fokus på handicapkonventionen og personer med handicaps rettigheder langs hele kysten. Vi sender en stor tak til NunaFonden for at gøre dette projekt muligt.

Aningaasaliisartunut suleqatigisartagatsinnullu qujavugut

Tak til sponsorer og samarbejdspartnere

NIIK – Grønlandske handicapforeninger /// NIIC – Nunatsinni Inuit Innarluutillit Kattuffiat

Inooqat - Forældreforeningen for udviklingshæmmede ///

Kalaallit Nunaanni ineriartornermikkut akornutillit angajoqqaavisa peqatigiiffiat

Gigtforening i Nuuk /// Nuummi Gigttertut Peqatigiiffiat

Sugisaq - Foreningen for sindslidende og deres pårørende ///

Sugisaq - Tarnikkut eqqarsartaatsikkullu napparsimasut ilaqutaasullu peqatigiiffiat

KTK - Døveforeningen /// KTK - Kalaallit nunaanni tusilartut kattuffiat

Landsforeningen Autisme – kreds Grønland ///

Landsforeningen Autisme – Kalaallit Nunaanni immikkoortortaq

ISI foreningen for blinde og svagsynede i Grønland ///

ISI - Kalaallit Nunaanni tappiitsut isigiarsuttullu peqatigiiffiat

Peqatigiffik Ingerlariaqqiffik

KNIPK - Handicapforeningen i Grønland og dens lokalforeninger ///

KNIPK Kalaallit Nunaanni Innarluutillit Piginnaanikitsullu Kattuffiat kattuffiullu peqatigiiffii

Aasiaat: Innarluutillit Peqatigiiffiat "Naapiffik"

Ilulissat: Innarluutillit Peqatigiiffiat "Tasiunnga"

Maniitsoq: Innarluutillit Peqatigiiffiat

Nanortalik: Innarluutillit Peqatigiiffiat

Paamiut: Innarluutillit Peqatigiiffiat

Sisimiut: Innarluutillit Peqatigiiffiat "Puigornanga"

Qaqortoq: Innarluutillit Peqatigiiffiat

Qeqqata Kommunia

Institut for Menneskerettigheder

Sermitsiaq.ag

Dortheivalo,

Brugseni i Sisimiut

Pisiffik i Sisimiut

Sisimiut Tusaataat

Namminersorlutik Oqartussat /// Grønlands Selvstyre

NunaFonden

Misilittakkat pingaarutillit

Ukiok siulleg misigisanik misilittakkanillu amerlasuunik pissarsiaqarfiuvoq. Suliaqarnitsinnut annertuumik upperineqarnitsinnut neriuteqarfigineqarnitsinnullu Tiliumi tulluusimaarutigivarput. Peqatigiiffinnit innuttaasuniillu ammasumik isaassivigineqarnikuuvugut suleqatigineqarnissarpullu piumassuseqarfigineqarluni. Innuttaasut peqatigiiffiillu akornanni annertuumik ataatsimuussuseqarneq, misilittagaavoq pingaaruteqartoq, tassami inuit innarluutillit atugassarititaannik pisinnaatitaaffiinillu pitsanngorsaanisamut annertuumik piumassuseqarnermik ersersitsimmat. Annertuumik tatigineqartarpugut innuttaasuniillu amerlasuunik saaffigineqarlualarluta. Tamanna uagutsinnut pisussaaffiliivoq kajumilersitsillunilu, taamaalisukkullu nunatta unammilligassai pillugit immikkut ittumik paasisimasaqarfigilerparput.

Ajornartorsiutit annerpaartaat siumortuartakkavut ilisimasakippallaarnitsinninngaanniit aallaaveqarput. Kalaallit Nunaanni inuit innarluutillit najugaqartut qasserpiaanersut naluarput, inuernerminni atugarisaasa qaffasissusaat qanoq inissisimanersoq naluarput, suliffeqartuunersut suliffissaaleqisuunersulluunniit naluarput, ilinniagaqarsimasuunersulluunniit naluarput. Tamakku pillugit ilisimasaqanngikkutta, taava qanoq ililluta pitsaanerusumik inuiaqatigiinnik pilersitsissaagut? Qanoq isilluta suliniutit kommuninit, Naalakkersuisunit, Inatsisartunit uagutsinniillu suliniutigineqartut eqqortuunersut inunnullu innarluutilinnut allannguutaanersut qulakkiissavarput? Ilisimasaqanngikkutta kisitsisitigullu takussutisartaqanngikkutta tappiittutullusooq sattassaagut. Ilisimasat suulluunniit katersorsinnaasavut innarluutillit peqatigiiffii, inuit innarluutillit qanigisaat, kommunit, naalakkersuisoqarfiit il.il. oqaloqatigisarnersigut 2018-imi katersornikuuvavut. Qularnanngitsumillu ilisimasaqalernerulernikuuvugut. Taamaattorli ilisimalikkavut naammaqquuserniarlutigit kisitsisertalinnik paasissutissanik pisariaqartitsivugut.

Ilisimasanut naleqqiullugu unammilligassanut tunngatillugu, nuna kaajallallugu innarluutit aalajangersimasut pillugit annertuumik ilisimasassanik amigaateqarpugut. Angajoqqaat qitornatik nappaammik suussuserneqaraangata, imaluunniit ikiutissamik kommunimut qinnuteqaraangamik itigartinneqaraangamik akissutisinnikkaangamilluunniit nalusarpaat sumut saaffiginnissanerlutik. Inuit inunnullu innarluutilinnut sullissisut piginnaasaatigit qaffasaa-nissarput pisariaqartipparput. Assaat amerlanerusut aamma pisariaqartippavut.

Innarluuteqarneq inunngornerminngaanniit toqunissap tungaanut piusarpoq. Ilaat innarluuteqalertarput ilaasalu inunnguuserisarpaat. Taamaammatt inunnnut innarluutilinnut tunngasutigut oqaluuserinnikkaanni, taava ataatsimut isiginnittariaaseqarluni oqaluttarnissaq pingaaruteqarpoq. Innarluuteqarneq inunnik

Vigtige erfaringer

Det første år har budt på mange indtryk og erfaringer. I Tilioq er vi bærede over den store tiltro og forhåbning, der er til vores arbejde. Vi er blevet mødt med åbne arme og samarbejdsvilje af foreninger og borgere. Det store fællesskab der er borgere og foreninger imellem, har været en vigtig erfaring, for det viser den store vilje, der er til at forbedre personer med handicaps vilkår og rettigheder. Men den store tiltro vi er blevet mødt af og de mange henvendelser vi får fra borgere, er overvældende. Den forpligter os og motiverer os, samtidig med at den har givet os et unikt indblik i de udfordringer, vores land står overfor.

En af de største udfordringer som vi støder på igen og igen, er, at vi ved for lidt. Vi ved ikke præcist, hvor mange personer med handicap der bor i Grønland, vi ved ikke hvilken levestandard de har, vi ved ikke, om de har et arbejde eller om de er arbejdsløse og vi ved ikke, om de har taget en uddannelse. Når vi ikke ved disse ting, hvordan skal vi så skabe et bedre samfund? Hvordan skal vi sikre, at de tiltag som kommuner, Naalakkersuisut, Inatsisartut og vi selv udfører, er de rigtige og at de skaber en forandring for personer med handicap? Uden viden og data famler vi i blinde. Vi har brugt 2018 på at indsamle al den viden vi kan, ved at snakke med handicapforeninger, personer med handicap og deres pårørende, kommuner, departementer etc. og vi er helt klart blevet klogere. Men vi har brug for statistiske data til at supplere den viden, vi har.

I forhold til den udfordring der er på viden, er det også vigtigt at nævne, at der er en alvorlig mangel på viden om specifikke handicaps rundt omkring i landet. Forældre ved ikke, hvor de skal gå hen, når deres barn har fået en diagnose, eller hvis de har fået et afslag eller bare intet svar omkring det hjælpemiddel, de har søgt hos kommunen. Vi har brug for kapacitetsopbygning af de mennesker, som servicerer personer med handicap. Og vi har brug for flere hænder.

Handicap er fra vugge til grav. Nogle får et handicap og andre bliver født med det. Derfor er det

**INNUUT INNARLUUTILLIT
PISINNAATITAAFFII
ISUMAQATIGIISUMMIK
ATUARUMINARSAGAAQ**

**FN'S KONVENTION OM
RETTIGHEDER FOR
PERSONER MED HANDICAP
— LETLÆSELIG UDGAVE**

**FN'S KO
RETT
PER
— LET**

**Annex 4
Kvinder med handicap**

**Annex 7
Børn med handicap**

**Annex 8
Oplysning**

**Annex 9
Prognoseindsøgning**

**Annex 10
Medicinsk intervention**

**Annex 11
Medicinsk intervention**

**Annex 12
Medicinsk intervention**

**Annex 13
Medicinsk intervention**

**Annex 14
Medicinsk intervention**

**Annex 15
Medicinsk intervention**

**Annex 16
Medicinsk intervention**

**Annex 17
Medicinsk intervention**

**Annex 18
Medicinsk intervention**

**Annex 19
Medicinsk intervention**

**Annex 20
Medicinsk intervention**

**Annex 21
Medicinsk intervention**

**Annex 22
Medicinsk intervention**

**Annex 23
Medicinsk intervention**

**Annex 24
Medicinsk intervention**

**Annex 25
Medicinsk intervention**

**Annex 26
Medicinsk intervention**

**Annex 27
Medicinsk intervention**

**Annex 28
Medicinsk intervention**

**Annex 29
Medicinsk intervention**

**Annex 30
Medicinsk intervention**

**Annex 31
Medicinsk intervention**

**Annex 32
Medicinsk intervention**

**Annex 33
Medicinsk intervention**

**Annex 34
Medicinsk intervention**

**Annex 35
Medicinsk intervention**

**Annex 36
Medicinsk intervention**

**Annex 37
Medicinsk intervention**

**Annex 38
Medicinsk intervention**

**Annex 39
Medicinsk intervention**

**Annex 40
Medicinsk intervention**

**Annex 41
Medicinsk intervention**

**Annex 42
Medicinsk intervention**

**Annex 43
Medicinsk intervention**

**Annex 44
Medicinsk intervention**

**Annex 45
Medicinsk intervention**

**Annex 46
Medicinsk intervention**

**Annex 47
Medicinsk intervention**

**Annex 48
Medicinsk intervention**

**Annex 49
Medicinsk intervention**

**Annex 50
Medicinsk intervention**

**Annex 51
Medicinsk intervention**

**Annex 52
Medicinsk intervention**

**Annex 53
Medicinsk intervention**

**Annex 54
Medicinsk intervention**

**Annex 55
Medicinsk intervention**

**Annex 56
Medicinsk intervention**

**Annex 57
Medicinsk intervention**

**Annex 58
Medicinsk intervention**

**Annex 59
Medicinsk intervention**

**Annex 60
Medicinsk intervention**

**Annex 61
Medicinsk intervention**

**Annex 62
Medicinsk intervention**

**Annex 63
Medicinsk intervention**

**Annex 64
Medicinsk intervention**

**Annex 65
Medicinsk intervention**

**Annex 66
Medicinsk intervention**

**Annex 67
Medicinsk intervention**

**Annex 68
Medicinsk intervention**

**Annex 69
Medicinsk intervention**

**Annex 70
Medicinsk intervention**

**Annex 71
Medicinsk intervention**

**Annex 72
Medicinsk intervention**

**Annex 73
Medicinsk intervention**

**Annex 74
Medicinsk intervention**

**Annex 75
Medicinsk intervention**

**Annex 76
Medicinsk intervention**

**Annex 77
Medicinsk intervention**

**Annex 78
Medicinsk intervention**

**Annex 79
Medicinsk intervention**

**Annex 80
Medicinsk intervention**

**Annex 81
Medicinsk intervention**

**Annex 82
Medicinsk intervention**

**Annex 83
Medicinsk intervention**

**Annex 84
Medicinsk intervention**

**Annex 85
Medicinsk intervention**

**Annex 86
Medicinsk intervention**

**Annex 87
Medicinsk intervention**

**Annex 88
Medicinsk intervention**

**Annex 89
Medicinsk intervention**

**Annex 90
Medicinsk intervention**

**Annex 91
Medicinsk intervention**

**Annex 92
Medicinsk intervention**

**Annex 93
Medicinsk intervention**

**Annex 94
Medicinsk intervention**

**Annex 95
Medicinsk intervention**

**Annex 96
Medicinsk intervention**

**Annex 97
Medicinsk intervention**

**Annex 98
Medicinsk intervention**

**Annex 99
Medicinsk intervention**

**Annex 100
Medicinsk intervention**

*Paasissutissiisartaq Paninguaq
inuit innarluutillit pisinnaatitaaffii
pillugit isumaqatigiisummik
atuaruminarsakkamik qupperartoaq.
Informationsmedarbejder
Paninguaq læser i den letlæselige
handicapkonvention*

isumaginninnermut kisimi tunngassuteqanngilaq, peqqissaavimmit eqqortumik ikiorneqarneq, eqqortumik ikiuutiniq tunineqarneq, taamaasilluni ilinniarfigerusutamik aallartisisinnaasoqarniassammat, suliffigisamut isersinnaasoqarniassammat, panimi atuarfiani angajoqqaat oqaloqatigineqarnerannut peqataasinaasoqarniassammat imaluunniit ikinngutit peqatigalugit tusarnaartisisuniittoqarsinnaaniassammat.

Tiliup suliffeqarfittut aqquusaagaqarnerani misilittagarpassuariliigaanniit ilaanit ukiup ataatsip ingerlanerani tigusiiffigilaarinnerinnaavoq.

vigtigt, at når man snakker om handicapområdet, så gør man det ud fra et helhedsorienteret perspektiv. Handicap er ikke bare socialområdet, det handler om at få de rigtige sundhedsydelse, at få de rigtige hjælpemidler så man kan tage sin drømmeuddannelse, at man kan komme ind på sin arbejdsplads, på sin datters skole til forældre-samtaler eller tage med sine venner til koncert.

Det er blot et udpluk af de mange erfaringer, Tilioq har fået i løbet af organisationens første år.

Inuit Innarluutillit Illersuisuat Christina Johnsen peqatigiiffiit 2018-imi isumasioqatigiinneranni Handicaptalsmanden Christina Johnsen til Tilioqs foreningsseminar i 2018

Innersuussutit nalinginnaasut

2018-imi misilittagarilersimasavut tunuliaqutaralugit, arlalinnik innersuussaqaarniarput. Innersuussagut Kalaallit Nunaata inunnut innarluutilinnut najukkatut pitsanngorsarneqarnissaanut soqutiginnittunut tamanut atuupput, inunnut ataasiakkaanut, ikorfartortinut, kommunimi pisortaanut Naalakkersuisunullu. Tamatta immikkut arlaatigut allangueqataasinnaavugut. Aajuku uagut innersuussutigisavut:

Sumiiffinni nunalu tamakkerlugu peqatigiilluta inunnut innarluutilinnut tunngasutigut sulii qitiutitsisoqarnissaanik qulakkeerinnissaagut, taamatullu qitiutitsineq suliaasaqarfimmuut ilisimasanik avitseqatigiinnermik malitseqartinneqassaaq, aamma politikikkut inuiaqatigiillu akornanni iliuuseqarnissamut piunassuseqartoqassalluni. Unammilligassat oqaluuseriinnarnatigut qisuariaateqarfigalutigit iliuuseqartassaagut.

Innuttaasutut inuit innarluutillit pillugit isiginnittaaserput allangortittariaqarpavut. Innarluuteqarneq pillugu pigiliutiinnakkat isummiussat paqumiginninnerillu amerlasoorujussuupput. Pigiliutiinnakkanillu isummanik paqumiginninnerillu inuit innarluutillit ullut tamarluinnaasa siumortarpaat. Immitsinnut ilukku avatik-kullu qiviassaagut. Inummik innarluutilimmik naapitsigaangama qanoq pitsaaneruseqarnissamut iliuuseqarsinnaavunga, kisianni aamma nuna tamakkerlugu paasissutissanik inerisaanissamut qanoq suleqatigiissinnaanerluta eqqarsaatigissavarput.

Politikkikkut suliaqartut eqqaamassavaat innarluuteqarneq tassaannaangimmat inunnut tunngasumik politikki. Inunnut innarluutilinnut tunngasut inoorlaaniit toqunissap tungaanut siammasissuseqarput. Nutaanik mittarfiliornissamut pilersaaruseriaangatta, nutaanik kollegialioraangatta aamma qanoq isilluta tamanut atuarfitsialak atuutisneqarnissaanut qulakkeerinnissanerluta eqqarsaatersuuteqaraangatta innarluuteqarneq tassa ilanngunneqartassaagut.

Innuttaasunit saaffiginnissutaasartut amerlasuut ikiorneqarnissaminut pisinnaatitaaffeqarlutik ikiortissaaleqisarnernannut attuumassuteqartarput. Allaffissortut akornanni uteqattaartinneqartutut misigisimasarput, arlaannaataluunniit ikiornissaannut akisussaaffimmik tigusinggiivittarlutik. Nuna tamakkerlugu innuttaasut ikiorneqarniarlutik saaffiginnikkaangata, kommunimit peqqissaavimmut siumut utimullu uteqattaartinneqassanngillat, pineqartorli kommunimut iseruni tapersersorneqassaaq ikiorneqarlunilu.

Generelle anbefalinger

På baggrund af de erfaringer vi har gjort os i 2018, tillader vi os at give en række anbefalinger. Disse er rettet til alle jer, der vil gøre Grønland til et bedre sted for personer med handicap, om du er menigmand, støtteperson, kommunaldirektør eller Naalakkersuisoq. Vi kan alle gøre en forskel på hver vores måde. Her kommer vores anbefalinger:

Både på lokalt og nationalt plan skal vi sammen sikre, at der et fortsat fokus på handicap området, og dette fokus skal være fulgt op af udvikling af viden på området og en politisk og befolkningsmæssig vilje til handling. Vi skal handle på og ikke bare snakke om udfordringerne.

Som befolkning skal vi arbejde på vores syn på personer med handicap. Der findes mange fordomme og tabuer om det at have et handicap. Og de fordomme og tabuer møder personer med handicap hver eneste dag. Vi skal se både indad og udad. Hvad kan jeg selv gøre bedre, når jeg møder en medborger med et handicap, men også hvordan kan vi sammen arbejde for at fremme oplysning på landsplan.

På det politiske plan skal vi huske på, at handicap ikke kun er socialpolitik. Handicapområdet spænder fra vugge til grav. Det skal tænkes ind, når vi planlægger nye lufthavne, når der skal bygges nye kollegier og når der diskuteres, hvordan vi sikrer den gode skole for alle.

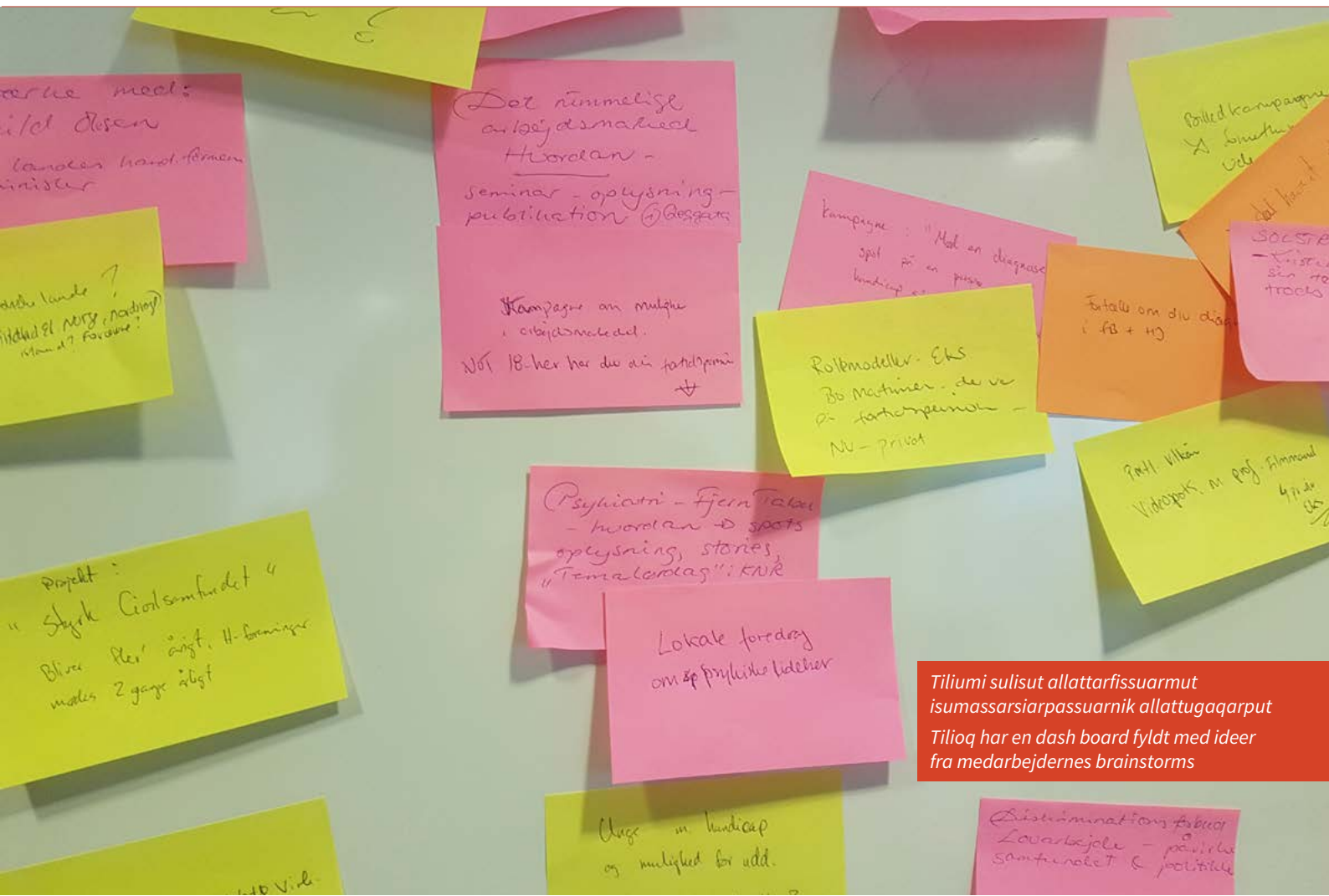
Mange af de henvendelser vi får fra borgere, handler om, at de har svært ved at få den hjælp, de har ret til. De føler, de bliver sendt rundt og rundt i systemet, uden at nogle tager ansvar for at hjælpe dem. Vi anbefaler, at vi på landsplan arbejder for at skabe en-dørs-princip. En borger skal ikke sendes fra kommunen til sygehuset og tilbage igen, men have støtte og hjælp fra han eller hun kommer ind af kommunens dør.

Naggataatigut innersuussutigerusupparput, paasissutissanik atornerqarsinnaasunik atorsinnaasunillu katersinermik aqqissuussinermillu suliaqartoqaqqissasoq. Kisitsisit paasissutissartaallu tutsuiginar-tut pisariaqartippagut. Inunnut innarluutilinnut tunngasunik ineriartorneq naatsorsuusiorfigisinnaasariaqarparput. Kommunit nalunaarsueriaasii suliasamat naleqqutinnginersut, imaluunniit paasissutissanik malinnilluinarluni nalunaarsuisarnissaq amingaatigineqarner-soq allatigulluunniit aqqiissuteqartoqarsinnaanersoq qulaajasavarput. Tamanna nuna tamakkerlugu sumiiffinnilu ukkatarineqasaaq qitiusariaqarlunilu.

Til slut vil vi anbefale, at der fortsat arbejdes med at indsamle og systematisere brugbare og valide data. Vi har brug for tal og statistikker. Vi bliver nødt til at kunne måle og veje udviklingen på handicapområdet. Vi skal have klarlagt, om det er kommunernes registreringssystemer, der er uegnede til opgaven, eller om der er mangel på datadisciplin eller andre ting, der kan rettes op. Dette skal og må være i fokus både nationalt og lokalt.

Nunani avannarlerni Ministerit siunnersuisoqatigiivisa inuit innarluutillit pillugit suleqatigiisitaasa Tilioq pulaaraat Rådet for nordisk samarbejde om funktionshinder besøger Tilioq

Tiliumi sulisut allattarfissuarmut isumassarsiarpassuarnik allattugaqarput
Tilioq har en dash board fyldt med ideer fra medarbejdernes brainstorm

Ukiut aggersussat – Tiliumit suliniuteqarniarnikkut qitiutitat

Inuit innarluutillit illersuisuat Christina Johnsen aamma inuit innarluutillit illersuisoqarfiani allattoqarfimmit peqatigiilluni, piffissami 2019-2020 periusissatigut qulequttat anguniagassallu suussanersut aalajangiisoqarnikuvoq. Periusissatigut Inuit Innarluutillit illersuisuat pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 1, 29. maj 2017-imeersoq, inuit innarluutillit illersuisuata ukiumi siullermi misigittagariligaanik, matumani nunatsinni innarluutillit peqatigiifianingaanersunik, innuttaasut innarluutilippassuarnik qanigisarpassuinillu oqaloqateqartarnermigut aallaaveqarpoq. Kiisalu inuit innarluutillit illersuisoqarfianik illup iluanit avataaniillu misissueqqissaartoqarneratigut, inuiaqatigiinnilu pissutsinik innunut innarluutilinnut sunniuteqartumik aaqjissuussaasumik misissueqqissaarneq aallaavigineqarlutik. Periusissiaq ukiuni marlunni sivissusulimmik periusissiuqaavoq, maannakkut inuit innarluutillit illersuisuata atorfeqarnerata sivissusaa najoqqutarineqarmat.

Årene der kommer – Tilioqs strategiske fokuspunkter

Handicaptalsmanden Christina Johnsen og Tilioqs sekretariat har sammen besluttet, hvilke strategiske fokuspunkter og mål der skal være for perioden 2019-2020. Strategien tager udgangspunkt i Inatsisartutlov nr. 1 af 29. maj 2017 om Handicaptalsmand, de erfaringer Handicaptalsmanden har gjort sig i løbet af sit første år, hvor hun har talt med de grønlandske handicapforeninger samt en mængde borgere med handicap og deres pårørende. Samt en intern og ekstern analyse af Tilioq og en strategisk analyse af de samfundsforhold, som påvirker personer med handicap. Strategien er for en to-årigperiode, da dette følger den nuværende handicaptalsmands stillingsperiode.

Periusissiami suliniutigineqarfiusussat tulliuuttutigut ukuupput:

Inunnut innarluutilinnut tunngasunik annertunerusumik ilisimasaqarnissaq

Inunnut innarluutilinnut tunngasunik paasissutissat annertunerusumik aaqjissuussaangillat. Inuit innarluutilit atugassarititaanik ilisimasaatigineqartut nalunaarusianit ikittunit amigartumillu allanneqarnikunit tunngaveqarput, kiisalu innuttaasunit innarluutilillu peqatigiiffiinit oqaluttuortoqartarneraninngaanerlutik saaffiginissutininngaanerlutillu. Ilisimasaniik paasissutissanillu amigaa-teqarneq, nunatsinni inuiaqatigiinni innarluutilittut inuuneq pillugu isummereersimalernissamik aalajangersimasumillu isiginnittariaaseqarnermik pilersitseqataasarpoq. Aatsaat uppersaatissartalimmik tunngaveqartumik ilisimasaqarnerulernikkut innarluutilinnut suliasaqarfisigut unammilligassat annerpaartaat aalajangersarneqarsinnaapput.

Attaveqaatinik pilersitsilluarnissaq attaveqatigiinnarnissarlu

Inuit innarluutilit pillugit isumaqatigiisummi immikkoortut arlallit Kalaallit Nunaata maannakuugallartillugu naammassiuminaatsip-pai. Naak suliasaqarfimmi politikikkut suliniuteqartoqaraluartoq kiisalu eqeersimaartunik tunniusimasunillu peqatigiiffeqaraluartoq, inuit innarluutilit pisinnaatitaaffii unioqqutinneqartarput. Inunnut innarluutilinnut pissutsit pitsanngorsaavigineqassappata, politikikkut siammasissumik tunniusimalluni partiini inissisimaneq akimorlugu kiisalu pisortaqarfiit oqartussaafeqarfiit tamarmik, kattuffiit, peqatigiiffiit, siunnersuisooqatigiit aalajangiisartut ilisimasaniik misilittakkanillu suleqatigiisuteqarpat pitsanngorsaasoqarsinnaavoq. Taamatut suleqatigiinneq Tiliup eqeersimaarluni nukittor-saasoqarnissaanut siuarsaasoqarnissaanullu peqataarusuppoq.

Suliffissarsiuussisarnikkut inissaqartitsineq

Inuit innarluutilit qassit suliffeqarnerusut eqqorluartumik kisitsisaa-tigineqangillat taamaattorli amerlavallaarsimassanngitsut Tiliup ilimagilluinnarlugu eqqoriarpa. Kommunini sulisunik, inunnik innarluutilinnik innarluutilinnullu peqatigiiffinni ataatsimeeqate-qartarnitsinnit tunngaveqartipparput. Suliffeqarfimmut ilaanissaq pisortat aningaasaqarniarnerannut kisimi iluaqutaanani aammali inuunerup pitsaanerulernissaanut namminerlu aalajangiisinnaa-nerunissamat kiisalu inooqataanikkut kiserliorani killormulli peqateqarnissamik kinguneqassalluni. Taamaammatt Tiliup eqeersimaarluni inuit innarluutilit sulilersinnaanerminnut periarfissin-neqarnissaannut periarfissarsiuusserusullunilu inissaqartitseru-suppoq.

Strategiens indsatsområder er som følger:

Førøget viden inden for handicapområdet

Der er stort set ingen strukturerede data om personer med handicap. Den viden der findes om personer med handicaps vilkår beror på få og mangelfulde rapporter samt på fortællinger og henvendelser fra borgere og handicapforeninger. Mangel på viden og data medvirker til at skabe fordomme og stereotyper om livet med et handicap blandt den grønlandske befolkning. Kun gennem en øget evidensbaseret viden kan man fastslå de største udfordringer på handicapområdet.

Skabe og vedligeholde stærke netværk

Der er mange artikler i handicapkonventionen, som Grønland på nuværende tidspunkt har svært ved at leve op til. Trods politiske tiltag på området samt aktive og engagerede foreninger bliver personer med handicaps rettigheder overtrådt. Hvis der skal ske en forbedring af forholdene for personer med handicap, kræver det et bredt politisk engagement på tværs af politiske skel samt at alle offentlige myndigheder, organisationer, foreninger, råd og nævn samarbejder og deler viden og erfaringer. Dette samarbejde vil Tilioq aktivt tage del i at styrke og fremme.

Det rummelige arbejdsmarked

Der findes ingen præcise tal for, hvor mange personer med handicap der er i arbejde, men Tilioq har en stærk formodning om, at det desværre ikke er særlig mange. Det bygger vi på møder, vi har haft med kommunale medarbejdere, personer med handicap og handicapforeningerne. At være en del af en arbejdsplads gavner ikke blot den offentlige økonomi, men giver også en førøget livskvalitet og mulighed for selvbestemmelse samt modarbejder social isolation. Derfor vil Tilioq aktivt gå ind i arbejdet for at skabe muligheder og rum for, at personer med handicap har mulighed for at komme i arbejde.

Saqqummilaarneq peqataanerlu

Inuit innarluutillit illersuisuat Sisimiuni inissisimammat tamaani inunnut innarluutilinnut kisimi illersuisuinnaangilaq. Kalaallit Nunaanni inunnut innarluutilinnut tamanut illersuisuuvoq. Taamaammat sineriak tamaat inunnik innarluutilinnik, qanigisaannik sulisuinillu pulaagaqarnissaq oqaloqateqarnissarlu Tiliomit pingaartinneqarpoq. Taamaalilluni sumiiffinni isiginnit-tariaatsit misigisallu Tiliup sulineranut ilanngunneqarniassam-mata. Tamatumuonatigut Kalaallit Nunaani innarluuteqartuullu-ni inuullunilu qanoq inneranut Tiliomit siammasissumik paasin-ninnikkut ilisimasanik annertusaataassaaq suliaqarnissamullu siuarsaataassalluni. Taamaalillunilu inuit innarluutillit tamarmik atugassarititaat pisinnatitaaffiisalu pitsannorsarneqarnissaanut tunngatillugu politikikkut oqallisigineqalernissannut Tiliomit sulissutigineqarsinnaalissaaq, kiisalu Tiliup sineriak tamakker-lugu takusaminik tusakkaminillu saqqummilaartitsissalluni.

Synlighed og tilstedeværelse

Handicaptalsmanden er ikke kun handicaptalsmand for Sisimiut, hvor institutionen er beliggende. Hun er Handicaptalsmand for hele Grønland. Derfor er det vigtigt for Tilioq at besøge og snakke med personer med handicap, deres pårørende og fagpersoner langs hele kysten. På denne måde bliver de lokale perspektiver og oplevelser inddraget i Tilioqs arbejde. Dette vil styrke Tilioqs viden og arbejde ved at give en bred forståelse for, hvordan det er at have et handicap og leve i Grønland. På denne måde kan Tilioq arbejde for at fremme alle personer med handicaps vilkår og rettigheder og sætte deres udfordringer, vilkår og rettigheder på den politiske dagsorden og skabe synlighed om, hvad Tilioq ser og hører langs kysten.

*Tiliup ataatsimeersuartitsineranut peqataasog
Deltager på Tilioqs konference*

Kikkunnut tamanut ilinniartitaaneq

Maannakkuugallartillugu meeqqat innarluutillit meeqqat atuarfiannit soraarummeerlutik atuarunnaartartut nunatsinni ilinniartutik naammassisimasut amerlassusaat kisitsisaatigineqanngilaq. Ilinniartitaanermut tunngasutigut unammilligassaqarujussu- arneranik ersersitsisumik Tilioq arlalinnik saaffiginnissutinik tigu- saqarnikuuvoq. Ilinniartitsisunik immikkut ilinniarsimasunik amigaateqartoqarpoq, aamma inuit innarluutillit allat naligalugit qanoq ilinniartimmu isernissaannut qulakkeerinnissutaasinna- asutut ikiuutitut atortortussat ilisimasaqarfigineqarnerilu amigar- put. Tilioq ilinniartitaanerup arajutsineqartarnera pillugu qitiutit- seqataaniarpoq pitsanngorsaaniarluni.

Nuna tamakkerlugu innarluuteqarnikkut politikki pillugu iliuusissatut pilersaarusiorneq

Innarluuteqarnermut tunngassuteqartut inunnik isumaginnin- nermut kisimi attuumassuteqanngillat. Innarluuteqarneq inun- gernerminngaannit toqunissap tungaanut piusarpoq. Imaassin- naavoq niviarsiaraq inuusuttoq naqinnernik takunnissinnaan- ngitsuusoq, ilinnialernissaminut ikiuutitunik eqqortunik pisariaqar- titsisoq. Imaluunniit angut utoqqasaajusinnaavoq inuunermini kingusissukkat taqqakkut milikartoorneq pissutaalluni innarluu- teqartuusooq, taamaammallu inersimasutut inuunermini suliffiku- mini suliuunnaarluni allatut sulisariaqalersimasooq. Innuttaasut innarluutillit ikiorneqarnissamik pisariaqartitsisut pisinnaatitaaf- fitik naapertorlugit ikiorneqarnissaannik qulakkeerinnissaq pisa- riaqartarmat, taava inatsisitigut siammasissumik suliassaqarfim- mut qitiutitsisoqassaaq. Pisortani oqartussaasut, sumiiffinni nunalu tamakkerlugu suliffeqarfinni ataatsimoorussamik sammi- veqartoqarnissaq anguniagaqarnissarluni amigaatigineqarput. Taamaammatt inuit innarluutillit pillugit isumaqatigiissutip ma- linneqarnissaa qulakkeerniarlugu, piffissamik sivisunerusumik tamakkiisumik sammiveqartumik immikkoortortaqaarfiiit assigiin- ngitsut akornanni pilersaarusiortoqarnissaannut Tilioq sulissute- qarniarpoq.

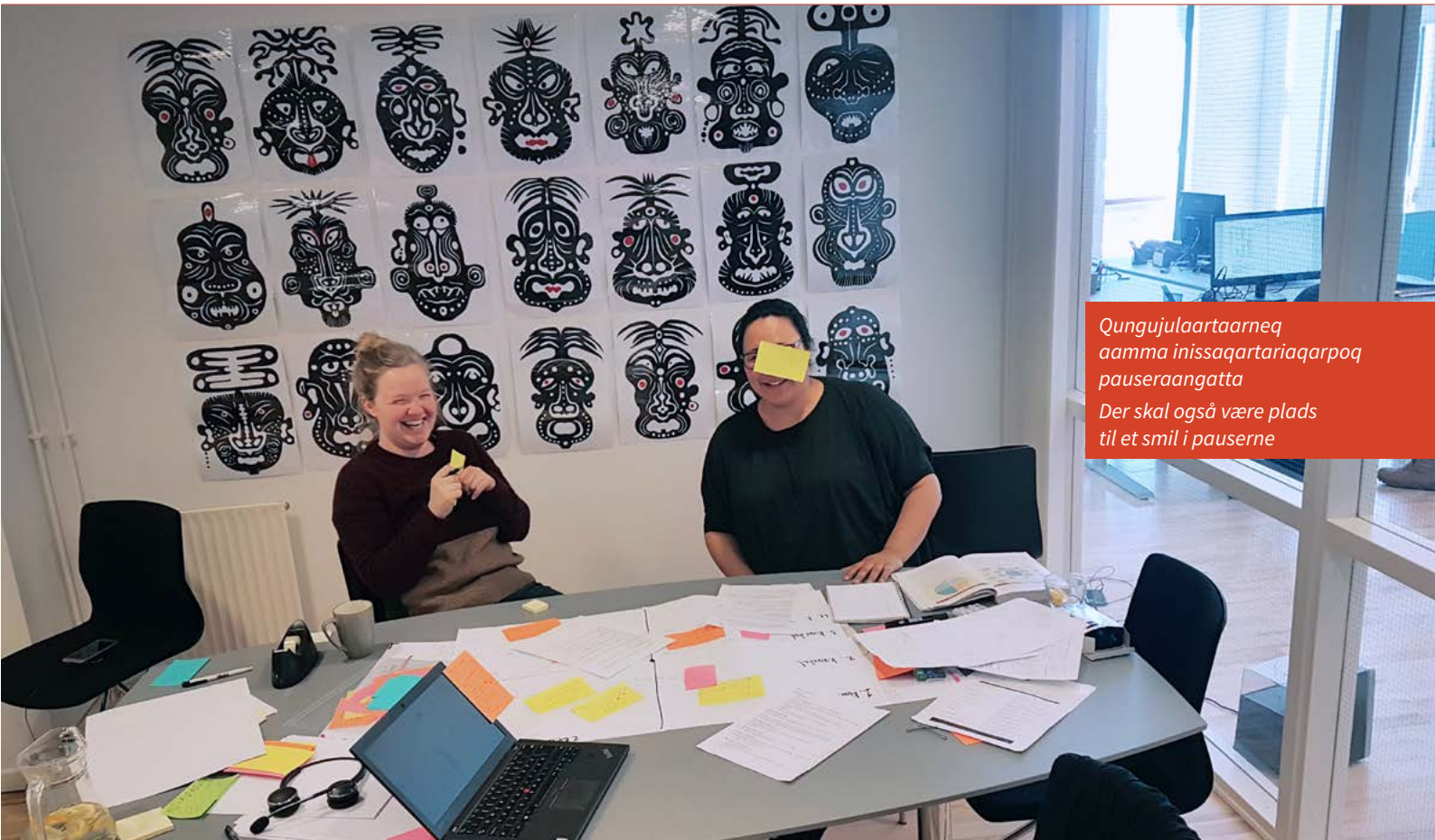
Uddannelse for alle

Der findes på nuværende tidspunkt ingen tal på, hvor mange børn med handicap der går ud af folkeskolen med en adgangsgivende afgangsprøve eller hvor mange personer med handicap der har gennemført en uddannelse i landet. Tilioq har modtaget flere henvendelser, der peger på, at der er store udfordringer på uddannelsesområdet. Der mangler specialuddannede lærere og der er mangelfuld adgang til og viden om hjælpemidler, der kan sikre personer med handicaps adgang til en uddannelse på lige fod med alle andre. Tilioq vil være med til at sætte fokus og forbedre dette oversete område.

National handicappolitisk handlingsplan

Handicapområdet er ikke blot socialområdet. Handicap er fra vugge til grav. Det kan være en ung pige med ordblindhed, som har brug for de rigtige hjælpemidler til at tage en uddannelse. Eller det kan være en midaldrende mand, der på grund af en blodprop får et handicap sent i livet, og derfor bliver nødt til at finde et andet arbejde end det, han har varetaget hele sit voksne liv. For at sikre at alle borgere med handicap får den hjælp, de har ret til, skal der være et bredt lovgivningsmæssigt fokus på området. Der mangler en fælles retning og et fælles mål for offentlige myndigheder, lokale og nationale institutioner. Tilioq vil derfor arbejde for, at der kommer en langsigtet helhedsorienteret tværsektoriel plan til at sikre handicapkonventionens overholdelse.

*Qungujulaartaarneq
aamma inissaqartariaqarpoq
pauseraangatta
Der skal også være plads
til et smil i pauserne*

Tiliup allattoqarfia

Tiliup allattoqarfia Sisimiuni inissisimavoq, Inuit Pisinnaatitaaffiit Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivi allaffeqatigalutigit.

Inuit innarluutillit illersuisuata Christina Johnsenip saniatigut allattoqarfimmi tulliuttutigut sulisut ukuupput:

Anna Ida – Pilersaarusiornermut suleqataasoq

Anna Ida 1989-imi inunngorpoq, Roskilde Universitetemil nunarsuaq tamakkerlugu ineriartortitsinermit ilisimatusarnermut tarnip pissusiinut tunngasutigut kandidatinnngorniutigalugu ilinniagaqarpoq. Anna Ida Operation Dagsværkimi aamma Mellemfolkelig Samvirkemi Danmarkittuni nunanilu allani sulinikuuvoq, kiisalu arlaleriarluni nammineq kajumissutsiminik suliaqartarnikuulluni. Anna Idap inuit innarluutillit illersuisuat paasissutissiartorlu suleqatigalugit pilersaarusiornermit ineriartortitsinernullu suliaqarneq pingaarnerpaatut suliaasariva

Elisa – Overassistenti

Elisa 1979-imi inunngorpoq. Elisa Nuummi Niuernermik ilinniarfimmi TNimi allaffissornermik ilinniagaqartuuvoq. Elisa Sisimiuni peqqissaavimmi sulisarnikuuvoq, matumani akissarsiasanik, akiligassanik allaffissornikkullu suliasanik suliaqartarnikuulluni.

Tilioqs sekretariat

Tilioqs sekretariat har til huse i Sisimiut, hvor vi deler kontor med Grønlands Råd for Menneskerettigheder.

Ud over Handicaptalsmanden Christina Johnsen består sekretariatet af følgende medarbejdere:

Anna Ida – Projektmedarbejder

Anna Ida er født i 1989 og har en kandidatgrad inden for internationale udviklingsstudier og psykologi fra Roskilde Universitet. Anna Ida har arbejdet for Operation Dagsværk og Mellemfolkelig Samvirke i Danmark og andre lande samt lavet en del frivilligt arbejde. Anna Idas primære opgaver er projekt- og udviklingsarbejde sammen med Handicaptalsmanden og informationsmedarbejderen.

Elisa – Overassistent

Elisa er født i 1979. Elisa har en TNI, administrationsuddannelse fra Niuernermik Ilinniarfik i Nuuk. Elisa har arbejdet på Sundhedscenteret i Sisimiut, hvor hun sørgede for lønninger, faktureringer og administrative opgaver. Elisas primære opgaver er at sørge

Elisap Tiliumi pingaarnertut suliassaa tassaavoq Tiliumi aningaasaqarnerup isumaginissaa. Elisa aamma suliassanik pina-suartunik amerlasuunik suliqaqarnermut ikiuutaasarpoq saaffiginnissutigineqartunullu aamma arlalinik akissuteqartarluni. Elisa ukiuni 22-ini kingullerni ajutooreernermi kingorna kaasuar-takkamiittuovoq.

Paasissutissiisartut

Paninnguaq 1980-imi inunngorpoq, Nuummilu tusagassiornermut ilinniarfimmi ilinniarnikuulluni. Tamatuma saniatigut Paninnguaq Nuummi Niuernermik Ilinniarfimmi aningaasaqarnerup tungaatigut allaffissornermik ilinniagaqartuovoq. Paninnguaq Sisimiuni aviisimi Sisimiut Sivdleq'-mi tusagassior-tutut suliniuuvoq, INI A/S-imi tusagassiisarnikkut ataqatigiis-saarisutut, Qeqqata Kommuniani atuilluatuunermut siunner-sortitut aammalu KNI-mi attaveqatigiinnermut sulisutut atorfe-qarnikuulluni. Paninnguup suliassai pigaarnerit tassaapput, avammut paasissutissiisarnissaq, tassunga ilanngullugu tusa-gassititigut nalunaarutinik, kiisalu innuttaasunik oqartus-saasunillu siunnersuineq ilitersuinerlu, aammalu suliniutigi-neqartunut tunngasunik suleqataasarnissaq.

Paninnguaq 1. Februaari 2019-imi paasissutissiisartutut suliun-naarpoq. Tusagassior-tutut ilinniarsimasoq Oline Inuusuttoq Olsen ull. 1. Apriili 2019-imi paasissutissiisartutut sulilerpoq. Inuusutissarsiornermut, Aatsitassanut Suliffeqarnermullu Naalakkersuisoqarfiusimasumi, KNR-ip nutaarsiassaqaqtitsiviani Radioaviisimi aamma Avannaata Radioani tusagassior-tutut, aviisimilu Sermitsiami tusagassior-tutut kingullermik sulilluni.

for økonomien hos Tilioq. Elisa bistår også med mange praktiske ad hoc opgaver og besvarer en del af de indkomne henvendelser. Elisa har de sidste 22 år siddet i kørestol efter en ulykke.

Informationsmedarbejdere

Paninnguaq er født i 1980 og er uddannet journal-ist fra journalistikolen i Nuuk. Derudover har Paninnguaq en uddannelse inden for administrati-onsøkonomi fra Niuernermik Ilinniarfik i Nuuk. Paninnguaq har arbejdet som journalist på den lokale avis i Sisimiut Sivdleq', som pressekoordinato- ved INI A/S, som bæredygtighedskonsulent ved Qeqqata Kommunian og som kommunikations-medarbejder i KNI. Paninnguaqs primære opgaver er at varetage informationsformidlingen udadtil, herunder bistå med pressemeddelelser og beret-ninger, samt bistå med råd og vejledning af borge-re og myndigheder, og deltage i projektbaserede opgaver.

Paninnguaq stopper som informationsmedarbej-der 1. februar 2019. Journalist uddannede Oline Inuusuttoq Olsen begyndte som ny informations-medarbejder d. 1.april 2019. Oline har en fortid i daværende Departementet for Erhverv, råstoffer og arbejdsmarked, KNR Nyhedsafdeling Regional Avannaq, og senest i avisen Sermitsiaq.

*Naasulerineq nuannarigatsigu
Vi er glade for grønt på kontoret*

